DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 39

(2006–2007)

Om lov om endringer i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning

Innhold

1 Proposisjonens hovedinnhold . . . 5
1.1 Innledning 5
1.2 Sammendrag av proposisjonen 6

2 Bakgrunn for lovforslaget 7
2.1 Høring 8
2.1.1 Høringsutsendelsen 8
2.1.2 Innkommende høringsuttalelser . . . 9

3 Lovens formål og virkeområde . 11
3.1 Gjeldende rett 11
3.2 Høringsbrevets forslag 11
3.3 Høringsinstansenes syn 12
3.3.1 Formål og virkeområde 12
3.3.2 Nivå og særtrekk 12
3.3.3 Fylkeskommunens plikter 13
3.3.4 Forholdet til høyere utdanning 13
3.4 Departementets vurdering 14
3.4.1 Formål og virkeområde 14
3.4.2 Nivå og særtrekk 15
3.4.3 Fylkeskommunens plikter 16
3.4.4 Forholdet til høyere utdanning 16

4 Godkjenning av fagskoleutdanning 17
4.1 Gjeldende rett 17
4.2 Høringsbrevets forslag 17
4.3 Høringsinstansenes syn 18
4.4 Departementets vurderinger 19

5 Krav til organisering og ledelse 21
5.1 Gjeldende rett 21
5.2 Høringsbrevets forslag 21
5.3 Høringsinstansenes syn 21
5.4 Departementets vurderinger 22

6 Statlig tilskudd til fagskoleutdanning 24
6.1 Gjeldende rett 24
6.2 Høringsbrevets forslag 24
6.3 Høringsinstansenes syn 24
6.3.1 Statlig tilskudd til fagskoleutdanning 24
6.3.2 Kap. 6A-skoler som blir godkjent som fagskoler 25
6.3.3 Egenbetaling 26
6.4 Departementets vurderinger 26
6.4.1 Statlig tilskudd til fagskoleutdanning 26
6.4.2 Kap. 6A-skoler som blir godkjent som fagskoler 27
6.4.3 Egenbetaling 28

7 Beskyttelse av betegnelsene «fagskoleutdanning» og «fagskole» – registrering i Enhetsregisteret 29
7.1 Gjeldende rett 29
7.2 Høringsbrevets forslag 29
7.3 Høringsinstansenes syn 29
7.4 Departementets vurderinger 29

8 Andre forslag til endringer 31
8.1 Høringsinstansenes syn 31
8.2 Departementets vurderinger 31
8.2.1 Korttittel 32

9 Overgangsbestemmelser 33

10 Økonomiske og administrative konsekvenser 34

11 Merknader til de enkelte bestemmelsene 35

Forslag til lov om endringer i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning 37

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 39

(2006–2007)

Om lov om endringer i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning

Tilråding fra Kunnskapsdepartementet av 30. mars 2007, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Stoltenberg II)

1 Proposisjonens hovedinnhold

1.1 Innledning

Kunnskapsdepartementet legger med dette frem forslag om lov om endringer i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning. Forslaget omfatter endringer på følgende områder:

- lovens formål og virkeområde,
- godkjenning,
- organisering og ledelse,
- statlig tilskudd til fagskoleutdanning,
- egenbetaling,
- beskyttelse av betegnelsene «fagskoleutdanning» og «fagskole»,
- registrering i Enhetsregisteret,
- offisiell korttittel og
- overgangsbestemmelser.

Endringsforslagene departementet legger frem, innebærer ikke en ny lov om fagskoleutdanning. Lov om fagskoleutdanning (fagskoleloven) skal fortsatt være en rammelov for korte yrkesrettede utdanninger. Loven skal videre gi stor grad av fleksibilitet for tilbydere til å opprette og å nedlegge studietilbud etter behov, samtidig som den skal være presis nok til å gi tilbydere og studenter et forutsigbart regelverk å forholde seg til. Med endringsforslagene tar departementet primært sikte på

- å klargjøre skillet mellom videregående opplæring og fagskoleutdanning, samt
- å utforme et lovverk som er robust og uavhengig av nivå på fremtidig finansiering.

Det er naturlig å se på bestemmelsene i lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven), og forarbeidene til denne, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003–2004) og Innst. O. nr. 48 (2004–2005), når endringer i fagskoleloven vurderes. Departementet mener det er hensiktsmessig å harmonisere en del bestemmelser for høyere utdanning og fagskoleutdanning, slik det i gjeldende fagskolelov er gjort for læringsmiljø.

Både fagskoleutdanning og høyere utdanning henvender seg til voksne og bygger på fullført videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Fagskoleutdanning skal være yrkesrettet og er avgrenset i tid til å gjelde utdanning fra et halvt til to år. Både universitets- og høyskoleloven og fagskoleloven skal regulere både offentlige og private tilbydere.

I høringsrunden er det rettet søkelys på fagskoleutdanningenes plass i utdanningssystemet. Det

gjelder blant annet opptakskrav til fagskoleutdanning, varighet og mulighet for uttelling for fagskoleutdanning som del av høyere utdanning.

I forarbeidene til gjeldende fagskolelov, Ot.prp. nr. 32 (2002–2003), ble det skilt mellom godkjenning av fagskoleutdanning og offentlige tilskudd. Det ble pekt på at det i utgangspunktet er etterspørsel og betalingsvilje i markedet som bør være styrende for tilbudet av private fagskoleutdanningstilbud.

Departementet mener det fortsatt er hensiktsmessig å skille mellom godkjenning av fagskoleutdanning og statlige tilskudd. Dette er en parallell til reguleringen av statstilskudd til private høyere utdanningsinstitusjoner i universitets- og høyskoleloven, hvor det er fastsatt nærmere bestemmelser som angir minimumskrav for å kunne kjennes berettiget til statlig tilskudd. Nivået på statlige tilskudd fastsettes av Stortinget gjennom behandlingen av statsbudsjettet.

Ordningen med fagskoleutdanning skal være fleksibel, hvor utdanninger og skoler skal kunne opprettes og nedlegges etter skiftende kompetanse- og kapasitetsbehov i arbeidslivet. Lovens bestemmelser om statlige tilskudd bør ha en viss grad av fleksibilitet for å ta hensyn til arbeidslivets skiftende behov. Etter departementets vurdering er det derfor mest ryddig at nivået på statlig tilskudd til fagskoleutdanning, og prioriteringer innenfor ulike fagområder, fortsatt behandles av Stortinget i forbindelse med de årlige statsbudsjetter.

1.2 Sammendrag av proposisjonen

Formålet med gjeldende lov om fagskoleutdanning har vært å sikre et system for offentlig godkjenning av fagskoleutdanninger. Arbeidet med godkjenning er nå godt i gang. Departementet mener at formålet med loven i tiden fremover bør være å sikre utdanningenes kvalitet og studentenes rettigheter, og foreslår endringer i formålsparagrafen i tråd med dette. Videre ønsker departementet å tydeliggjøre at utdanningene er yrkesrettede og at de skal ligge på nivå over videregående opplæring.

Departementet ønsker å gjøre godkjenningsordningen mer fleksibel. I tillegg foreslås det at alle tilbydere skal ha et system for kvalitetssikring av sine tilbud.

Bestemmelsene om organisering og ledelse foreslås endret slik at reglene fremstår klarere og blir like for offentlige og private tilbydere.

Lov om frittstående skoler er under revisjon. I Ot.prp. nr. 37 (2006–2007) Om lov om endringar i friskolelova skriver departementet:

> «Departementet fremjar forslag om å behalde føresegnene i kapittel 6A i lova fram til 1. juli 2010; deretter blir føresegnene oppheva. I løpet av overgangsperioden på om lag 3 år vil det etter forslaget ikkje vere heimel for å godkjenne nye skolar etter kapittel 6A, jf. § 6A-1 første ledd i lovutkastet.»

Gjeldende § 8 i fagskoleloven, om offentlig tilskudd, inneholder en bestemmelse i § 8 annet ledd som regulerer tilskudd for skoler som har oppnådd godkjenning som fagskoleutdanning, og som tidligere er godkjent etter lov om frittstående skoler kap. 6A. Denne bestemmelsen foreslås opphevet, ettersom dette kapittelet er foreslått tatt ut av friskolelova (ny privatskolelov). Paragrafen om statlige tilskudd foreslås videre endret slik at det tydelig fremgår av loven at departementet har ansvaret for regler om tilskudd samt tilsyn og kontroll.

I endringsforslaget er det foreslått en ny paragraf om egenbetaling. Hovedregelen som foreslås er at tilbydere kun kan ta egenbetaling fra studenter dersom det ikke er forutsatt at utdanningen skal være gratis. Videre foreslås lovfestet krav om at statstilskudd og egenbetaling fra studentene skal komme studentene til gode.

Departementet foreslår at begrepene «fagskoleutdanning» og «fagskole» beskyttes samt at tilbydere fra privat sektor må registreres i Enhetsregisteret. Målet er å sikre forutsibarhet for studenter, blant annet i forhold til villedende markedsføring fra tilbydere som ikke er godkjent etter loven.

2 Bakgrunn for lovforslaget

Gjeldende lov om fagskoleutdanning ble vedtatt av Stortinget 10. april 2003, og trådte i kraft 20. juni 2003. Loven etablerte et system for godkjenning av fagskoleutdanning i regi av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). Det har tatt lengre tid enn på forhånd antatt å utvikle gode prosedyrer og rutiner for godkjenningsarbeidet. NOKUT har måttet opparbeide seg kompetanse på et nytt felt og det har vært krevende å utvikle tilbydernes kompetanse på utarbeidelse av søknader. NOKUT hadde per 31. desember 2005 godkjent elleve fagskoleutdanninger. Ca. 580 søknader var fortsatt under behandling. Per 31. desember 2006 var 468 fagskoleutdanninger godkjent og ca. 200 søknader fortsatt under behandling.

Teknisk fagskoleutdanning har vært omfattet av en overgangsordning fastsatt i forskrift 10. november 2003 nr. 1343 om godkjenning etter lov om fagskoleutdanning:

> «Tekniske fagskoler drevet i medhold av lov av 28. januar 2000 nr. 9 om tekniske fagskoler, kan drive fagskoleutdanning på samme vilkår som tidligere i tre år fra ikrafttredelse av denne forskrift. Innen denne periodens utløp må disse tilbyderne søke om godkjenning etter lov om fagskoleutdanning dersom de ønsker å drive videre.»

Tilbydere som har søkt NOKUT om godkjenning innen 10. november 2006 og enten har fått godkjenning eller venter på at søknaden ferdigbehandles, oppfyller vilkåret for å få tilskudd i 2007.

Fra undervisningsåret 2004–2005 ble det etablert en ny ordning for godkjenning av utdanninger for støtterett gjennom Lånekassen. Ordningen innebærer, som en hovedregel, at utdanninger må være godkjent etter en utdanningslov for at studentene skal kunne få studiestøtte. Det ble etablert en overgangsordning for de utdanningsinstitusjonene som tilbyr utdanning der studentene til og med undervisningsåret 2003–2004 hadde oppnådd støtterett i Lånekassen kun med hjemmel i forskriftene til utdanningsstøtteloven. Disse institusjonene måtte innen utgangen av undervisningsåret 2006–2007 ha fått godkjenning etter ett av vilkårene i Lånekassens forskrift for tildeling av utdanningsstøtte for undervisningsåret 2006–2007.

Blant annet på grunn av at godkjenningsprosessen i NOKUT har tatt lengre tid enn forventet, er overgangsordningen utvidet med ett år, slik at tilbydere av fagskoleutdanning må ha NOKUT-godkjenning innen utgangen av undervisningsåret 2007–2008, for at utdanningene fortsatt skal gi grunnlag for støtterett for studentene.

Grensegangen mellom friskolelova og fagskoleloven var inntil 15. mai 2006 uklar, ved at en skole kunne få tilskudd gjennom friskolelova basert på tidligere godkjenning, og ny faglig godkjenning gjennom fagskoleloven. I Innst.O.nr. 1 (2004–2005) om endringer i friskolelova uttalte Stortinget at

> «Utdanninger som etter objektive kriterier ligger på samme nivå, kan nå bli godkjent etter to ulike lover, og komiteen ser at dette kan skape uklarhet.»

Stortinget ba departementet legge frem egen sak om avklaring av finansieringsordningen for alle godkjente fagskoler og med avklaring av forholdet mellom videregående skoler og fagskoler. Stortinget ba også departementet vurdere om all yrkesrettet utdanning utover videregående opplæring bør forankres i fagskoleloven, og uttalte at en på den måten vil få et ryddig og oversiktlig system både for tilbydere og studenter.

Kunnskapsdepartementet varslet i Ot.prp. nr. 43 (2005–2006) en gjennomgang av både friskolelova og fagskoleloven og at forståelsen av begrepet *yrkesrettet utdanning* vil måtte vurderes som et ledd i denne gjennomgangen. 10. oktober 2006 sendte departementet på høring forslag til endringer i lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar (friskolelova) – Forslag til endringer i friskolelova.

I tillegg til Stortingets bestilling om en avklaring av forholdet mellom videregående skoler og fagskoleutdanning og en avklaring om finansieringsordningen, har departementet mottatt en rekke henvendelser fra ulike grupper med ønske om endringer i flere av bestemmelsene i loven. I forbindelse med utarbeidelsen av høringsdokumentet med forslag til endringer i fagskoleloven, opprettet departementet en bredt sammensatt referansegruppe for å drøfte sentrale problemstillinger. Gruppen besto blant annet av representan-

ter fra arbeidslivets organisasjoner og organisasjoner for tilbydere av fagskoleutdanning. Flere av endringsforslagene er fremmet på bakgrunn av tilbakemeldinger fra referansegruppen, samt erfaringer NOKUT har gjort i sitt arbeid med godkjenning av fagskoleutdanninger.

15. november 2006 sendte departementet på høring forslag til endringer i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning (fagskoleloven) – Forslag til endringer i fagskoleloven.

Forholdet mellom fagskoleloven og friskolelova (ny privatskolelov)

I Ot.prp. nr. 37 (2006–2007) Om lov om endringar i friskolelova, foreslås å endre navn fra friskolelova til privatskolelova. I forslaget til ny privatskolelov foreslår departementet å avvikle godkjenning etter gjeldende friskolelov kapittel 6A. Skoler som i dag har slik godkjenning forventes å tilpasse seg enten privatskolelova eller fagskoleloven i løpet av en overgangsperiode på tre år.

Kap. 6A i friskolelova ble tilføyd ved lov av 26. november 2004, og viderefører de tidligere reglene om godkjenning av skoler som har til formål å gi videregående yrkesrettet opplæring som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler, jf. tidligere friskolelov § 2–2 bokstav e) og tidligere privatskolelov § 3 bokstav e). En rekke 6A-skoler startet på et tidspunkt da den offentlige videregående opplæring ikke hadde tilbud tilsvarende det som tilbys ved disse skolene. Det er nå utdanningstilbud innen den offentlige videregående opplæring på mange av de samme fagområdene. Det gjelder for eksempel kunst og design, dans, reklame, reiseliv m.v.

Mange av 6A-skolene har utviklet faglige opplegg og opptakspraksis som primært retter seg mot personer som har gjennomført videregående opplæring. Disse fyller da ikke lenger friskolelovas vilkår for godkjenning og tilskudd. Departementet finner det derfor naturlig at de 6A-skolene som har en slik innretning på sin virksomhet, søker forankring i fagskoleloven, ved at NOKUT foretar en faglig vurdering som sikrer studentene at utdanningen ligger over videregående opplærings nivå. I NOKUT-godkjenningen inngår også en vurdering av om utdanningen holder tilstrekkelig kvalitet og at tilbyder oppfyller formelle krav i loven med tilhørende forskrift, herunder krav til læringsmiljøet.

Forholdet til høyere utdanning

I Innst. O. nr. 78 (2002–2003) viste Stortingets Kirke-, utdannings- og forskningskomité til at fagskoleutdanning skal være et alternativ til høyere utdanning, og synliggjøre kortere yrkesrettede utdanninger som et reelt alternativ til de lengre utdanningene ved universitetene og høyskolene. Fagskoleutdanning skal bygge på videregående opplærings nivå eller tilsvarende dokumentert realkompetanse. Flere av de godkjente fagskoleutdanningene representerer påbyggingsstudier av særlig interesse for fagarbeidere og helse- og omsorgsarbeidere med videregående opplæring, men uten generell studiekompetanse. Med nivåkrav til utdanningene og en tidsramme på et halvt til to år har de en annen profil enn studieløp ved universiteter og høyskoler, der treårig bachelorgrad er rammen for de fleste grunnstudier, og kravet om forskningsbasert undervisning er grunnleggende.

2.1 Høring

2.1.1 Høringsutsendelsen

Forslag til endringer i lov om fagskoleutdanning ble sendt på høring i brev av 15. november 2006, med høringsfrist 15. januar 2007 til følgende etater og organisasjoner:

Akademikerne
Arbeidsgiverforeningen NAVO
Datatilsynet
Departementene
Elevorganisasjonene
Fiskebåtredernes Forbund
Folkehøyskolerådet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Forum for Fagskoler
Forum for fylkesutdanningssjefer
Fylkeskommunene
Fylkesmennene
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Kommunenes Sentralforbund
Kristne Friskolers Forbund
Kunsthøyskolene
Landsorganisasjonen i Norge
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Maritimt Utdanningsforum
Maskinentreprenørenes Forbund
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring
Nasjonalt utvalg for tekniske fagskoler
Nettverket for private høyskoler
Norges Bondelag
Norges Fiskarlag

Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon
Norges Rederiforbund
Norges Sjøoffisersforbund
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norsk forbund for fjernundervisning og fleksibel utdanning
Norsk kulturskoleråd
Norsk Skolelederforbund
Norsk Studentunion
Norske Fag- og Friskolers Landsforbund
Næringslivets Hovedorganisasjon
Private høyskoler
Rådet for fylkeskommunale fagskoler
Samarbeidsrådet for yrkesopplæring
Sametinget
Samordna opptak
Skoler godkjent etter kapittel 6A i friskolelova
Sjøfartsdirektoratet
Sosial- og helsedirektoratet
Statens autorisasjonskontor for helsepersonell
Statens lånekasse for utdanning
Statistisk sentralbyrå
Studentenes Landsforbund
UNIO
Universiteter og statlige høyskoler
Universitets- og høgskolerådet
Utdanningsdirektoratet
Voksenopplæringsforbundet
VOX
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

2.1.2 Innkommende høringsuttalelser

Følgende instanser har kommet med realitetsuttalelser i høringen:
Agderfly
Akershus fylkeskommune
Ansgar Bibelskole
Arbeidsgiverforeningen NAVO
Aust-Agder fylkeskommune
Buskerud fylkeskommune
Byggskolen
Elevorganisasjonen
Faglig råd elektro
Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk
Faglig råd for design og håndverksfag
Faglig råd for naturbruk
Faglig råd for service og samferdsel
Fellesforbundet
Finnmark fylkeskommune
Fiskeri- og kystdepartementet
Folkehøgskolerådet
Forbrukerombudet
Forbrukerrådet
Forskerforbundet
Forum for fagskoler – Abelia
Forum for kunstfaglig utdanning
Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon
Hardanger Kunstskule
Helse- og omsorgsdepartementet
Hordaland fylkeskommune
Høgskolen i Sogn og Fjordane
Høgskolen i Østfold
Høyres Studenterforbund
Justis- og politidepartementet
Kommunesektorens interesse- og arbeidsgiverorganisasjon
Kristne Friskolers Forbund
Kvam kommune
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Møre og Romsdal fylke
Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT)
Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og sosialfag
Nasjonalt utvalg for teknisk fagskoleutdanning (NUTF)
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Norges Bondelag
Norges massasjeforbund
Norges Rederiforbund
Norsk forbund for fjernundervisning og fleksibel utdanning
Norsk frisørskole AS
Norsk Lærerakademi (NLA)
Norsk skolelederforbund
Norske Fag- og friskolers landsforbund
Norske Naturterapeuters Hovedorganisasjon
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Oppland fylkeskommune
Oslo kommune
Rogaland fylkeskommune
Rådet for fylkeskommunale fagskoler
Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY)
Samordna opptak
Skolenes Landsforbund
Sogn og Fjordane fylkeskommune
Sosial- og helsedirektoratet (SHdir)
Statistisk sentralbyrå
Studentenes Landsforbund
Studieforbundet Folkeuniversitetet
Sør-Trøndelag fylkeskommune
Teknisk-naturvitenskapelig forening
Telemark fylkeskommune
Troms fylkeskommune
Unio
Universitetet i Tromsø
Universitets- og høgskolerådet
Utdanningsforbundet

Utdanningspartner
Vestfold fylkeskommune
Voksenopplæringsforbundet
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund
Ytre Namdal fagskole
Østfold fylkeskommune
Ålesund kommune
Ålesund kunstskole

Følgende instanser har ingen merknader til realiteten i høringsutkastet:
Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Barne- og likestillingsdepartementet
Datatilsynet
Designinstituttet
Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Fylkesmannen i Buskerud
Handelshøyskolen BI
Høgskolen i Harstad
Kommunal- og regionaldepartementet
Kultur- og kirkedepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Maskinentreprenørenes forbund
Norsk Bonde- og Småbrukarlag
Norsk Studentunion
Nærings- og handelsdepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Universitetet for miljø- og biovitenskap
Universitetet i Bergen

3 Lovens formål og virkeområde

3.1 Gjeldende rett

Formål og virkeområde

Etter fagskoleloven § 1 første ledd er formålet med fagskoleloven å etablere et system for offentlig godkjenning av fagskoleutdanninger og å sikre studentenes vilkår. For at en utdanning skal kunne godkjennes etter fagskoleloven må den være *yrkesrettet*, den må *bygge på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse* og den må ha et *omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår*.

Gjeldende formålsparagraf avgrenser ikke geografisk virkeområde.

Begrepet «yrkesrettet»

Etter fagskoleloven § 1 annet ledd er fagskoleutdanning definert som korte yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, og som har et omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår.

I forskrift 10. november 2003 nr. 1343 om godkjenning etter lov om fagskoleutdanning § 5 nr. 1 er begrepet presisert nærmere:

> «Utdanningstilbudet skal være yrkesrettet. Det vil si at det gir kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak.»

Fylkeskommunens plikter

I forbindelse med Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 32 (2002–2003) om fagskoleutdanning ble det føyd til et tredje ledd i formålsparagrafen: «Departementet gir forskrift om fylkeskommunens plikter». Bakgrunnen var at Stortinget ønsket å sikre at fylkeskommunen skulle ha driftsansvaret for de tekniske fagskolene, og at staten burde ha ansvaret for finansieringen av dette skoleslaget. Stortinget ønsket også å sikre at det er tilbud om fagskoleutdanning i alle fylker, enten i egen regi eller i et samarbeid mellom fylkeskommuner.

3.2 Høringsbrevets forslag

Formål og virkeområde

Departementet har foreslått å fjerne gjeldende formulering i § 1 første ledd om at «Lovens formål er å etablere et system for offentlig godkjenning». Dette fordi systemet nå er etablert og i funksjon. Departementet har derfor foreslått følgende formulering: *«Lovens formål er å sikre fagskoleutdanninger av god kvalitet gjennom en offentlig godkjenningsordning»*.

Departementet har foreslått at det i fagskoleloven § 1 inntas bestemmelser om lovens stedlige virkeområde tilsvarende den hjemmel som fremgår av lov om universiteter og høyskoler § 1–2 femte til syvende ledd.

Nivå og opptak

Før fagskoleloven trådte i kraft 20. juni 2003, hadde ikke fagskoleutdanning noen klar nivåmessig plassering i utdanningssystemet. Lov om teknisk fagskoleutdanning, som trådte i kraft 28. januar 2000, samsvarer i hovedsak med de bestemmelsene i lov av 21. juni 1974 nr 55 om videregående opplæring som i praksis hadde vært anvendt for teknisk fagskole. En rekke av friskolelovas 6A-skoler kaller seg fagskoler.

Dette har medført at det har rådet usikkerhet om hvilket nivå fagskoleutdanninger ligger på. Det er naturlig i en overgangsfase. Fagskoleloven er imidlertid klar på at fagskoleutdanninger skal bygge på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. Det innebærer at slik utdanning forutsettes å ligge på et nivå *over* videregående opplæring.

Fagskolelovens § 4 andre ledd lyder:

> «Tilbyder skal ha forskrifter om opptak som inneholder krav til formell utdanning eller realkompetanse».

Fagskoleutdanningen skiller seg fra høyere utdanning på flere områder med hensyn til opptak. Krav til generell studiekompetanse ved opptak til høyere utdanning gjelder ikke fagskoleutdanning. Departementet forutsetter at realkompetansevur-

deringer som foretas i forhold til den aktuelle utdanningen skal være individuelle og reelle.

Variasjonene mellom de ulike tilbudene av fagskoleutdanninger er store. Det er en grunnleggende forutsetning at tilbudene skal være fleksible. Med den store variasjonen i tilbud og målgrupper, mener departementet at det ikke er aktuelt å utforme en felles opptaksforskrift på linje med den som gjelder for høyere utdanning. Nivået må sikres gjennom fagplaner og NOKUTs vurdering, og opptakskrav formaliseres i det opptaksreglement som kreves etter lovens § 4 og som inngår i NOKUTs vurderingsgrunnlag.

Begrepet «yrkesrettet»

Departementet har foreslått at det lovfestes i formålsparagrafen at fagskoleutdanning skal gi en kompetanse som kan brukes i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak, slik det nå er formulert i forskrift om godkjenning etter lov om fagskoleutdanning.

Departementet viste til at fagskoleutdanninger ligger på et nivå over videregående opplæring og skiller seg fra utdanninger ved universiteter og høyskoler ved at de ikke har krav om å være forskningsbaserte. Fagskoleutdanninger har et omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår. At utdanningen er yrkesrettet, vil ikke nødvendigvis si at den er rettet mot et bestemt yrke, men at den gir en kompetanse som kan tas i bruk direkte i arbeidslivet. Det skal være en avsluttet og selvstendig utdanning. Videre studier skal ikke være en nødvendig forutsetning for arbeid.

Fylkeskommunens plikter

Departementet har foreslått at formålsparagrafens tredje ledd oppheves. Departementet viste til at fagskoleloven ikke gir fylkeskommunene plikt til å tilby teknisk fagskoleutdanning. Fagskoleloven skiller ikke mellom tekniske fagskoleutdanninger og andre fagskoleutdanninger. Departementet mener derfor at det er unødvendig at loven forutsetter at departementet gir forskrift om fylkeskommunes plikter.

3.3 Høringsinstansenes syn

Et flertall av høringsinstansene støtter eller har ingen merknader til forslagene til ny § 1.

3.3.1 Formål og virkeområde

Det er få høringsinstanser som er negative til forslaget til § 1 første ledd. *Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY)*

> «ønsker en klarere markering av det offentliges vilje til å imøtekomme ønsker fra partene i arbeidslivet om å opprettholde forskjellige typer fagskoleutdanninger».

Tre av de faglige rådene, *Faglig råd for bygg- og anleggsteknikk*, *Faglig råd for service og samferdsel* og *Faglig råd for naturbruk* peker på at formålsbestemmelsen i loven bør være knyttet til det norske arbeidslivet og tydeliggjøre fagskolenes betydning for Norges konkurranseevne på flere områder.

Flere høringsinstanser uttrykker bekymring for at forslagets tredje til femte ledd vil være til hinder for samarbeid over landegrensene. *Norske Fag- og Friskolers Landsforbund* mener formuleringen *«Loven gjelder ikke for virksomhet som utføres utenfor riket»* er alt for kategorisk og negativ. Forbundet foreslår at setningen erstattes med:

> «Loven gjelder ikke for opplæring som utføres utenfor riket, med mindre det foreligger en formell samarbeidsavtale med utenlandsk institusjon eller myndighet. Avtalen skal i så fall være godkjent av NOKUT.»

Byggskolen og *Norsk forbund for fjernundervisning* foreslår at lovteksten endres, slik at den ikke setter en stopper for norsk-svensk samarbeid som Byggskolen deltar i.

3.3.2 Nivå og særtrekk

NOKUT skriver i sin høringsuttalelse at lovfesting av at fagskoleutdanning skal gi kompetanse «som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak» kun løser avgrensingsproblemet for yrker som er klart definert, for eksempel ved at utdanningen krever sertifikater eller bygger på bestemte fagbrev. *NOKUT* mener at man for andre utdanninger alltid vil kunne finne studenter som har fått arbeid med sin fagskoleutdanning. Som et eksempel trekker *NOKUT* frem kunstutdanninger, og uttaler

> «Selv om flertallet tar utdanningen for å kvalifisere seg for videre studier, vil det i hvert kull være noen studenter som får arbeid eller etablerer seg som kunstnere etter endt fagskoleutdanning. Hvis dette skal være tilstrekkelig til å oppfylle kravet til yrkesrettet, har man, slik *NOKUT* ser det, ikke skjerpet kravet til at fagskoleutdanning skal være yrkesrettet.»

NOKUT mener at det er problematisk å vurdere om en utdanning bygger på videregående opplæring, der utdanningene ikke bygger på fagbrev eller oppnådd yrkeskompetanse. *NOKUT* peker for øvrig på at det er stor usikkerhet rundt hva realkompetanse innebærer, og ber departementet utdype nærmere begrepene «bygge på videregående opplæring» og «tilsvarende realkompetanse».

Fylkeskommunene som uttaler seg, *Elevorganisasjonen*, *Samordna opptak* og *Sosial- og helsedirektoratet* støtter at det markeres et nivåmessig skille mellom videregående opplæring og fagskolene. *Østfold fylkeskommune*, *Rådet for fylkeskommunale fagskoler (RFF)* og *Nasjonalt utvalg for teknisk fagskoleutdanning (NUTF)* ser det som positivt at det foretas en grenseoppgang mellom friskolelova og fagskoleloven.

RFF, *NUTF* og *Faglig råd for design og håndverksfag* ønsker at opptak til fagskoleutdanning skal bygge direkte på fagbakgrunn på videregående opplæringsnivå.

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund ønsker primært å beholde ordningen med friskolelovas kap. 6A-skoler, men foreslår alternativt at fagskoleutdanningen blir definert på et nivå hvor sluttkompetansen

> «ligger på et nivå utover det som ligger i videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse.»

Forum for Kunstfaglig Utdanning, *Norsk Frisørskole*, *Byggskolen* og *Utdanningspartner* mener at NOKUTs tolkning av hva det innebærer å bygge på videregående opplæring er for streng, og peker på at mange utdanninger ikke bygger direkte på fag i videregående opplæring.

Ålesund kunstskole peker på at det er vanskelig å finne en god ordning for vurdering av realkompetanse, og foreslår at departementet gjennom forskriftsarbeidet gir føringer for hvilke komponenter som skal inngå i vurderingsarbeidet. *Studieforbundet Folkeuniversitetet* mener at NOKUT har en altfor rigorøs forståelse av hva som bør forstås som realkompetanse, ved at NOKUT krever oppramsing av en rekke kurs/skoler/erfaringer som godtas. Studieforbundet mener derfor at det må delegeres til rektor å avgjøre hvem som har god nok realkompetanse.

Kristne Friskolers Forbund, *Norsk lærerakademi* og *Ansgar bibelskole* ønsker at begrepet «yrkesrettet» må forstås dit hen at det også omfatter «andre samfunnsbehov», som Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen tok med i Innst.O.nr. 78 (2002–2003). *Norske Fag- og Friskolers Landsforbund* presiserer at de forstår den foreslåtte definisjonen av begrepet «yrkesrettet» til å inkludere alle kategorier av verdiskapende aktiviteter til beste for det norske samfunnet.

Flere foreslår at ordet «korte» fjernes fra andre ledd, da det senere i samme setning slås fast hva omfanget skal være.

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS) foreslår at maksimale lengde for fagskoleutdanning heves til tre.

3.3.3 Fylkeskommunens plikter

Det er få høringsinstanser som har synspunkter på forslaget om å fjerne dagens § 1 tredje ledd om fylkeskommunens plikter. *Skolenes landsforbund* er skeptiske til endringen, da hjemmelen gir et tydelig signal om at de fagskoletilbud fylkeskommunene gir er viktige i det offentlige utdanningstilbudet, samt at hjemmelen signaliserer en viss kontinuitet i tilskuddsordningen. *Sosial- og helsedirektoratet* mener det er beklagelig at det ikke fremkommer at det er et offentlig ansvar å tilby fagskoleutdanning. *Buskerud fylkeskommune* påpeker at hvis det økonomiske tilskuddet blir redusert til et for lavt nivå, kan fylkeskommunen velge å legge ned dette skoletilbudet. *Ålesund kunstskole* støtter departementets vurdering.

3.3.4 Forholdet til høyere utdanning

Flere høringsinstanser savner en bedre avklaring av avgrensing og overgang mellom fagskoleutdanning og høyere utdanning. Enkelte høringsinstanser uttaler at fagskoleutdanningen burde vært regulert i universitets- og høyskoleloven. Utdanningsforbundet og Universitets- og høgskolerådet ønsker en større gjennomgang av overgangsproblematikken.

Høringsuttalelser om generell studiekompetanse er vurdert i sammenheng med arbeidet med ny opptaksforskrift, se nedenfor.

Innpassing av fagskoleutdanning i høyere utdanning

Flere høringsinstanser er opptatt av at fagskoleutdanningen ikke skal være en blindvei i utdanningssystemet. Flere nevner spesielt at toårig teknisk fagskole må få godkjent minimum ett år av studietiden ved opptak til treårig ingeniørutdanning. *Forum for fagskoler – Abelia og Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)* mener at manglende systemer og rutiner for innpasning av fagskoleutdanning gjør at studenter opplever å måtte dupli-

sere utdanningen sin og ber om en åpning for innpasning av fagskoleutdanning som del av høyere utdanning. *Forum for fagskoler – Abelia* og *NHO* foreslår et nytt tredje ledd i lovforslagets § 1:

> «Departementet gir forskrift om innpassing av fagskoleutdanning i annen høyere utdanning.»

Studentsamskipnad

Fylkeskommunen Buskerud mener at studentene i fagskolene bør ha rett til å være medlemmer i en studentsamskipnad på lik linje med studentene i høyere utdanning.

3.4 Departementets vurdering

3.4.1 Formål og virkeområde

Formål

Fagskoleloven § 1 skal definere lovens formål og virkeområde. Departementets endringsforslag i første ledd er en ajourføring, ettersom en godkjenningsordning allerede er etablert. Utdanningenes kvalitet og studentenes rettigheter står fortsatt sentralt. Samtidig skal § 1 definere utdanningstypen. Flere høringsinstanser har savnet en sterkere offentlig styring og vilje til å peke ut en retning. En visjon for fagskoleutdanning har blitt etterlyst.

Fagskoleutdanning skiller seg ut fra videregående opplæring og høyere utdanning, ved at den er koblet direkte til arbeidslivets behov. Departementet foreslår derfor at det lovfestes i formålsparagrafen at fagskoleutdanning skal gi en kompetanse som kan brukes i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak, slik det i dag er formulert i forskrift om godkjenning etter lov om fagskoleutdanning.

Hovedhensikten med loven er at fagskolestudentene sikres en kvalitativt god utdanning gjennom en godkjenningsordning, i et læringsmiljø hvor studiekvalitet og studentenes rettigheter blir ivaretatt. Arbeidslivet skal samtidig være trygg på at fagskoleutdanningen holder god kvalitet, er yrkesrettet og relevant i forhold til de kompetansemål som ligger til grunn for utdanningen.

Det er et generelt mål for departementet at all utdanning skal være av høy kvalitet. Lov om universiteter og høyskoler har som formål å sikre at universiteter og høyskoler tilbyr høyere utdanning på høyt internasjonalt nivå. I universitets- og høyskolelovens forarbeider påpekes det at dette er

> «meget viktig i forhold til de utfordringer universiteter og høyskoler står overfor i forhold til internasjonal konkurranse og internasjonalt samarbeid» (Ot.prp. nr. 79 (2003–2004)).

For å sikre arbeidslivets nasjonale og internasjonale konkurranseevne, er det tilsvarende viktig at fagskoleutdanningen holder høy kvalitet. Departementet foreslår derfor å nedfelle i lovens formål at den skal legge til rette for fagskoleutdanning av «høy kvalitet».

I forarbeidene til gjeldende lov om fagskoleutdanning ble behovet for fleksibilitet trukket frem. Tilbud om fagskoleutdanning skal primært være styrt av arbeidslivets etterspørsel etter kapasitet og kompetanse. Departementet anser det hensiktsmessig at hovedtyngden av fagskoleutdanninger fortsatt drives av private tilbydere. Det er likevel fortsatt aktuelt med noen tilbud i offentlig regi.

Et premiss for loven har vært den enkelte tilbyders ansvar for å etablere mest mulig hensiktsmessige ordninger som ivaretar de ulike behovene for kvalitet, organisering av studiet, samarbeid med bransjer etc. Det får konsekvenser for graden av styring fra det offentliges side. Samtidig er det offentlige også arbeidsgiver, med særlig behov for enkelte fagskoleutdanninger. Dette gjenspeiles for eksempel i at Sosial- og helsedirektoratet har tatt initiativ til å gi tilskudd til utdanninger innen helse- og omsorgsfag.

Etter Kunnskapsdepartementets vurdering gir fagskoleloven en egnet ramme for å imøtekomme definerte videreutdanningsbehov i arbeidslivet, slik arbeidslivets parter er opptatt av, uavhengig av om tilbyder er offentlig eller privat. Ordningen med NOKUT-godkjenning sikrer kvalitetsnivået, både for studenter og arbeidsgivere.

Det vises til lovforslaget § 1 første ledd.

Virkeområde

Departementet ønsker med forslaget til § 1 tredje til femte ledd ikke generelt å sette en stopper for samarbeid mellom norske fagskoletilbydere og utenlandske skoler. I høringsnotatet henviste departementet til forarbeidene for universitets- og høyskoleloven. Forslaget innebærer en hovedregel om at loven gjelder institusjoner i Norge, men vil ikke være til hinder for at deler av undervisningen ved norske institusjoner kan organiseres i utlandet. Det sentrale er at kvalitetssikringen av den virksomhet som norske institusjoner er ansvarlig for, skjer i Norge, og at NOKUT gis anledning til å øve kontroll, jf. Ot.prp. nr. 79 (2003–2004), s. 15 om stedlig virkeområde. Det innebærer at loven ikke vil få de negative følgene for fagskoleutdanningssamarbeid over landegrensene,

som enkelte høringsinstanser er bekymret for. Dersom det skulle være aktuelt for norske tilbydere å etablere fagskoleutdanninger i utlandet, forutsettes det å måtte skje i samsvar med det aktuelle lands nasjonale regelverk og innenfor rammen av internasjonale forpliktelser.

Det vises til lovforslaget § 1 tredje til femte ledd.

3.4.2 Nivå og særtrekk

De sentrale elementene i § 1, andre ledd er utdanningenes nivåmessige plassering, og derav hvilke krav som skal stilles til opptak, lengde og kobling til arbeidslivet.

NOKUT-godkjenningene viser at det i dag tilbys et bredt spekter av utdanninger. De fleste tidligere tekniske fagskoler har fått godkjent sine studieløp. Det er også godkjent videreutdanninger for hjelpepleiere og annet helse- og sosialpersonell. En rekke utdanninger innen IKT, ledelse, økonomi, reiseliv og annet er godkjent.

Regjeringen fremmet 8. desember 2006 St.meld. nr. 12 (2006–2007) Regionale fortrinn – regional framtid. I meldingen foreslås det at ansvar for drift og finansiering av fagskoleutdanning skal overføres til regionene. Lovens bestemmelser bør derfor ha en viss grad av fleksibilitet både for å ta hensyn til arbeidslivets skiftende behov, og for ikke å lovfeste ordninger som vil måtte forandres i nær fremtid.

Departementet mener at det hverken er ønskelig eller mulig generelt å definere fagskoleutdanning som en spesialisering på grunnlag av visse fagbrev, slik enkelte høringsinstanser ønsker. Fagskoleutdanning skal dekke ulike behov. Derfor må også begrepet *bygger på videregående opplæring* gis et vidt innhold. På samme måte som høyere utdanning i visse tilfelle bygger på definert kompetanse fra videregående opplæring med spesifiserte krav i enkelte fag, kan dette også gjelde fagskoleutdanning.

Langt de fleste studier ved universiteter og høyskoler bygger på en generell studiekompetanse som definerer en minste felles «plattform», der elevene har ulike forutsetninger i forhold til de enkelte studier og fag. Departementet mener det i forbindelse med godkjenning av fagskoleutdanning bør kunne stilles krav om at de som søker om slik godkjenning, redegjør for hvilken eller hvilke programområder i videregående opplæring som gir grunnlag for opptak, selv om tilbyder, dersom utdanningen ikke har direkte bakgrunn i et program på videregående opplæringsnivået, ikke kan peke på den direkte koblingen. Etter departementets oppfatning må det være en forutsetning for opptak til studiet at studenten har nådd den modenhet som oppnås enten ved å ha fullført en av programmene på videregående opplæringsnivå, eller på et annet vis har tilegnet seg tilsvarende dokumentert realkompetanse.

Fagskolestudier henvender seg til ulike aldersgrupper, i noen tilfelle som videreutdanning. I andre tilfelle kan utdanning tjene som en reorientering i forhold til tidligere utdanning og yrkeskompetanse. Det innebærer at ordningen må kunne fange opp nye behov i arbeidslivet, selv om den ikke bygger på definerte fag på videregående opplæringsnivå. Departementet mener at det i denne sammenhengen må utvises skjønn ved søknadsbehandlingen, slik NOKUT allerede gjør.

Ethvert opptak må være basert på likebehandling. Etter fagskoleloven § 7 skal avgjørelser om opptak behandles etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Vedtak kan påklages. Det innebærer at det må være en grad av forutsigbarhet, også i realkompetansevurderinger, selv om vurderingen i det enkelte tilfelle må baseres på et faglig skjønn. NOKUT peker på at mange tilbydere har problemer med å forstå hva realkompetanse innebærer. Realkompetanse skal vurderes på grunnlag av dokumentert utdanning og erfaring og i forhold til om den tilsvarer fullført videregående opplæring. Departementet er enig med høringsinstanser som sier at det må vurderes av den enkelte skole i forbindelse med opptak, i samsvar med hvilke fag eller kompetansekrav som ellers er definert som egnet opptaksbakgrunn. Etter § 4 skal tilbyder ha forskrift om krav til formell utdanning eller dokumentert realkompetanse. Retningslinjer for vurdering må fastsettes i regelverket ved den enkelte skole.

Enkelte høringsinstanser har tatt til orde for at fagskoleutdanning bør ligge på et nivå som overlapper videregående opplæringsnivået, hvor sluttkompetansen ligger over dette nivået. Departementet kan ikke se at det vil bidra til den avklaring av forholdet mellom videregående opplæring og fagskoleutdanning som Stortinget forutsatte.

Departementet legger til grunn at «yrkesrettet» ikke nødvendigvis vil si at utdanningen er rettet mot et bestemt yrke, men at den gir en kompetanse som kan tas i bruk direkte i arbeidslivet. Det skal være en avsluttet og selvstendig utdanning. Videre studier skal ikke være en nødvendig forutsetning for arbeid. Lovforslaget innebærer ikke en skjerping, men en presisering. Departementet ønsker ikke å knytte begrepet «andre samfunnsbehov» til forståelsen av begrepet «yrkesrettet», da det i så fall vil være vanskelig å se hva som ikke

skulle være yrkesrettet. Etter departementets syn må det være et krav at en fagskoleutdanning skal være «yrkesrettet» på en slik måte at den kan knyttes opp til en form for erverv. Departementet legger til grunn at også kunstskoler og bibelskoler vil kunne falle inn under begrepet yrkesrettet med en slik presisering.

Departementet deler synet til de høringsinstansene som foreslår at ordet «korte» fjernes fra andre ledd, da det senere i samme setning slås fast hva omfanget skal være. Departementet ønsker ikke å endre rammen for en fagskoleutdannings varighet. Det er kun én høringsinstans som har tatt til orde for dette, ellers er det bred enighet om utdanningenes lengde, slik den er beskrevet i eksisterende lovtekst.

Det vises til lovforslaget § 1 annet ledd.

3.4.3 Fylkeskommunens plikter

Høringsrunden viser at det er en stor grad av enighet om at gjeldende § 1 tredje ledd, om fylkeskommunens plikter, er overflødig og kan oppheves. Uttalelsene som har kommet om endringsforslaget dreier seg mer om finansiering enn om leddets faktiske ordlyd.

3.4.4 Forholdet til høyere utdanning

Innpassing av fagskoleutdanning i høyere utdanning

Krav for opptak til høyere utdanning fastsettes i felles forskrift (opptaksforskriften). Fagskoleloven har ikke bestemmelser om generell studiekompetanse eller fritak for fagskoleutdanninger i høyere utdanning.

Forslag til ny forskrift om opptak til høyere utdanning var på alminnelig høring høsten 2006. Den nye forskriften som skal gjelde fra og med opptak til studieåret 2009–2010 ble fastsatt 31. januar 2007. Av den nye forskriften går det frem at studenter med toårig godkjent fagskoleutdanning får generell studiekompetanse, hvis de i tillegg kan dokumentere bestått utdanning i norsk på linje med det kravet som gjelder for andre søkere.

Medlemskap i studentsamskipnader reguleres av lov om studentsamskipnader. Denne loven er også under revisjon. Departementet sendte 26. januar 2007 forslag om endringer i lov om studentsamskipnader på høring. Høringsfristen var 12. mars 2007. Fagskolene er ikke omfattet av lov om studentsamskipnader, og det påhviler ikke fagskoletilbyder et tilsvarende ansvar for studentenes velferd som universiteter og høyskoler. Enkelte steder kan det være aktuelt med tilknytning til studentsamskipnad for fagskoletilbyder/fagskolestudenter. Da er det opp til den enkelte fagskoletilbyder og fagskolestudent å komme overens med samskipnaden om ev. tilknytning, betaling m.v. Departementet har ikke foreslått endringer som berører dette.

Lov om universiteter og høyskoler, § 3–5, fastsetter universitetenes og høyskolenes adgang til å gi fritak for annen utdanning:

> «Fritak for eksamen eller prøve skal gis når det godtgjøres at tilsvarende eksamen eller prøve er avlagt ved samme eller annen institusjon. Det kan også gis slikt fritak på grunnlag av annen velegnet eksamen eller prøve. Dokumentasjon av realkompetanse kan også gi grunnlag for fritak. Departementet kan pålegge institusjonene å samordne praksis. Styret bestemmer om vedkommende avdeling eller særskilt organ ved institusjonen skal avgjøre saker om fritak.»

Universitetene og høyskolene har autonomi i faglige spørsmål. Det innebærer at departementet ikke kan gi institusjonene pålegg med hensyn til de faglige vurderingene som ligger til grunn for eventuell avkorting eller innpassing av fagskoleutdanning. § 3–5 i universitets- og høyskoleloven er ikke til hinder for at høyere utdanningsinstitusjoner gir uttelling for fagskoleutdanning. Den enkelte institusjon står faglig sett fritt til å vurdere all type utdanning opp mot bestemmelsen i § 3–5. Dette har blant annet resultert i at enkelte høyskoler har inngått faglig samarbeid med enkelte tilbydere av fagskoleutdanning, hvor den aktuelle fagskoleutdanningen gis en nærmere angitt uttelling i den enkelte høyere utdanningsinstitusjons egne studietilbud. Dette er det anledning til etter universitets- og høyskoleloven, så lenge vurdering om avkorting på dette grunnlag gjøres individuelt for den enkelte søker, og det skjer en likebehandling av søkere med samme fagskoleutdanning. Universitetenes og høyskolenes vedtak ved søknader om fritak for eksamen eller prøve, er enkeltvedtak som kan påklages etter de særskilte reglene i universitets- og høyskoleloven.

Rammeverk for kvalifikasjoner

EU-kommisjonen la 5. september 2006 frem et forslag om et europeisk kvalifikasjonsrammeverk (EQF). Norge tar del i dette arbeidet. EQF omfatter all utdanning. Fagskoleutdanningen vil bli beskrevet som en del av det nasjonale rammeverket relatert til EQF. Den nasjonale delen av som relaterer seg til EQF skal være ferdig innen 2009.

4 Godkjenning av fagskoleutdanning

4.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende fagskolelov § 2 er det NOKUT som godkjenner fagskoleutdanninger. I Ot.prp. nr. 32 (2003–2003) Om lov om fagskoleutdanning, side 12, står det:

> «Godkjenning av utdanningstilbud vil si at en tilbyder av fagskoleutdanning blir godkjent for å gi tilbud innenfor et visst fagområde, men får ikke generell godkjenning for å opprette nye fagtilbud på andre områder. En godkjenning av utdanning bør gi institusjonen rom for fleksibilitet og mulighet til en viss endring i tilbudene innenfor fagområdet.»

Departementet har i forskrift fastsatt nærmere bestemmelser og vilkår for godkjenning av tilbud etter fagskoleloven. I tillegg til å behandle søknader om godkjenning av nye fagskoleutdanninger, skal NOKUT behandle søknader om vesentlige endringer i allerede godkjente tilbud, herunder etablering av godkjente undervisningstilbud på nye steder. NOKUT utarbeider også retningslinjer for behandlingen av søknader, herunder krav til utformingen av søknader, krav til dokumentasjon av styringsordning og reglementer m.m.

4.2 Høringsbrevets forslag

Godkjenning

Departementet har foreslått at dagens ordning med at NOKUT godkjenner hver enkelt fagskoleutdanning, blir videreført som en hovedregel. For å bli godkjent må utdanningen falle inn under definisjonen i fagskoleloven § 1 samt tilfredsstille øvrige formelle og kvalitative vilkår i fagskoleloven med tilhørende forskrift.

NOKUT behandler et stort antall søknader om godkjenning av fagskoleutdanninger. Søknadsprosedyrene er både arbeids- og tidskrevende. En tilbyder av godkjent fagskoleutdanning kan, etter dagens forskrift om godkjenning, ikke foreta vesentlige endringer i utdanningstilbudene uten å søke om ny godkjenning. Etter forskriften skal NOKUT behandle søknader om vesentlige endringer i allerede godkjente tilbud, herunder etablering av godkjente undervisningstilbud på nye steder. Etter forskriften kan heltidsstudium bli tilbudt som deltidsstudium, og motsatt, forutsatt at det tilbys på samme sted, etter samme undervisningsmodell og ellers er i samsvar med godkjenningen.

Selv om gjeldende ordning med godkjenning av enkelttilbud videreføres som en hovedregel, fordi det er mange tilbydere med få eller kun ett utdanningstilbud, har departementet foreslått at det åpnes for mer fleksible godkjenningsordninger. En åpning for at tilbyder av allerede godkjent utdanningstilbud, på visse vilkår, kan etablere tilsvarende utdanningstilbud andre steder uten ny godkjenning, vil kunne gjennomføres ved å endre forskriften.

Departementet har også foreslått å endre loven slik at tilbydere av fagskoleutdanning kan godkjennes på visse vilkår, slik private høyskoler kan etter universitets- og høyskoleloven. Det vil innebære at en tilbyder kan gis fullmakt til å opprette og legge ned fagtilbud innen definerte fagområder uten ytterligere godkjenning fra NOKUT. Det vil være nødvendig å stille flere vilkår og strengere krav for å få godkjenning som tilbyder med tilhørende faglige fullmakter.

Interne systemer for kvalitetssikring

Departementet har foreslått å endre formålsbestemmelsen, slik at lovens formål vil være å sikre fagskoleutdanninger av god kvalitet gjennom en offentlig godkjenningsordning, jf. kap. 3.3.1. Departementet har foreslått å lovfeste et krav om at tilbyder skal ha et *tilfredsstillende* internt system for kvalitetssikring for å sikre kvaliteten i en utdanning. Departementet har også foreslått at studentevalueringer av undervisningen eller andre elementer i utdanningen, alltid bør inngå som en systematisk del av kvalitetssikringen.

Tilbaketrekking av godkjenning

Etter fagskoleloven § 2 tredje ledd kan godkjenning trekkes tilbake dersom vilkårene for godkjenningen ikke lenger er oppfylt. Det er forskriftsfestet at NOKUT på fritt grunnlag kan foreta en evaluering av et utdanningstilbud med sikte på

revidering av godkjenning som tidligere er gitt. NOKUTs vedtak om å trekke tilbake godkjenning av utdanningstilbud sendes til tilbyder og i kopi til departementet. Etter forskriften skal departementet følge opp NOKUTs vedtak ved å trekke tilbake rettigheter gitt med hjemmel i lov om fagskoleutdanning § 2. Departementet har foreslått at det bør fremgå direkte av loven at det er NOKUT som skal kunne trekke tilbake en godkjenning.

4.3 Høringsinstansenes syn

Godkjenning

Det store flertall av høringsinstansene slutter seg til forslaget om å kunne godkjenne tilbydere av fagskoleutdanning.

Skolenes landsforbund ønsker imidlertid å begrense dette til at tilbyder kun skal kunne sette i gang allerede godkjente tilbud på nye steder. *NOKUT* er ikke overbevist om at studentene vil være tjent med en alt for rask etablering på nye steder fordi sakkyndige komiteer i flere tilfeller har påpekt at lærerstaben ligger på et kritisk minimum. *NOKUT* viste også til at private høyskoler ikke kan etablere studier på nye steder uten å søke NOKUT. *NOKUT* er for øvrig ikke avvisende til en ordning med godkjenning av tilbyder, under forutsetning av at det stilles krav til fagstab, administrasjon og andre forhold som sikrer stabilitet og utvikling av tilbudene.

I høringsbrevet var det foreslått følgende formulering i § 2, annet ledd, første setning:

> «Tilbyder av utdanning som er godkjent som fagskoleutdanning, kan under visse vilkår få fullmakt til selv å opprette og legge ned fagskoleutdanninger innen visse fagområder (godkjent tilbyder)».

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* foreslår at begrepet «visse» erstattes med henholdsvis «bestemte» og «avgrensede». Etter deres oppfatning vil det gjøre meningen med bestemmelsen klarere.

Flere høringsinstanser ønsker at partene i arbeidslivet skal ha en rolle når tilbyder godkjennes, samt at de faglige rådene og Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY), må involveres mer i godkjenningsprosedyrene. Enkelte peker på at det må stilles eksplisitte krav om å oppnevne sakkyndige med faglig kompetanse.

Enkelte av høringsinstansene savner en vurdering av NOKUTs rolle som grunnlag for å foreslå videreføring av NOKUT som godkjenningsorgan. Enkelte uttrykte også bekymring for omfanget av søknads- og godkjenningsprosedyrene, samt saksbehandlingstiden.

Interne systemer for kvalitetssikring

De fleste høringsinstansene støtter forslaget om interne systemer for kvalitetssikring og mange legger til grunn at det må være en av forutsetningene for å kunne få godkjenning.

NOKUT mener at et pålegg om kvalitetssikringssystem for samtlige fagskoler vil føre til svært mye merarbeid for fagskolene. Hvis det er tenkt omtrent det samme systemet som i høyere utdanning, vil *NOKUT* fraråde at man innfører krav om kvalitetssikringssystem på nåværende tidspunkt. I stedet foreslår *NOKUT* å sikre kvaliteten ved å stille spesifikke krav i loven til lærernes formelle kompetanse, rutiner for tilbakemelding fra ferdige kandidater og deres arbeidsgivere, samt et system for å nyttiggjøre seg disse tilbakemeldingene. *NOKUT* viser for øvrig til at NOKUTs virkemiddel dersom vilkårene for godkjenning ikke lengre er oppfylt, er revisjon av tilbudet ved hjelp av en sakkyndig komité. Revisjon er en omfattende prosess med romslige frister for tilbyder til å utbedre utdanningen. Etter NOKUTs mening er revisjon ikke et egnet virkemiddel for å behandle klager på tilbud fra studenter og andre.

Byggskolen mener det er uklart hva som er årsaken til at departementet både ønsker at det skal etableres et institusjonsomfattende kvalitetssikringssystem hos søker samtidig som NOKUT skal godkjenne studietilbudet. De små bransjespesifikke og spesialiserte fagskoletilbydere vil måtte bruke uforholdsmessig mye ressurser til å opprette og forvalte et omfattende kvalitetssystem, noe som vil kunne gå ut over studiekvaliteten hos små fagskoletilbydernes fordi det fokuseres mer på system enn på den faktiske fagkunnskapen.

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* foreslår at det skal kunne dokumenteres at de har tilfredsstillende system for kvalitetssikring. Dokumentasjonen må skje overfor de relevante offentlige tilsynsorganene og de forutsetter at NOKUT konsulterer tilsynsorganene om interne kvalitetssikringssystemer er tilfredsstillende. Evaluering av studentene, som brukere, inngår i alle kvalitetssikringssystemer og de mener derfor det er overflødig spesielt å nevne dem.

Forbrukerrådet mener det bør fastsettes forskrift for tilfredsstillende systemer for kvalitetssikring, og at denne forskriften også bør inneholde krav til rutiner for klagesaksbehandling utover enkeltvedtak fra skolens side. *Forbrukerrådet* mener en student har lite forutsigbarhet med hensyn til hvordan en

klage på dårlig kvalitet i undervisningen håndteres fra skolens side. Hvis det ikke oppnås enighet med skolen, må tvisten i de fleste tilfeller løses ved domstolene. I kvalitetssikringssystemet må det derfor inngå retningslinjer for håndtering av klager, samt krav om å være tilsluttet en nøytral klageordning som kan vurdere saken hvis partene ikke kommer til enighet. *Forbrukerombudet* mener for øvrig også at det bør stilles krav til skolekontraktene.

Tilbaketrekking av godkjenning

NOKUT mener det er lite realistisk at tilbyder skal kunne sikre studentene mulighet for å fullføre utdanningen dersom godkjenningen blir trukket tilbake. De peker på at bortsett fra de fylkeskommunale tilbyderne, vil mange utdanninger være unike for den enkelte tilbyder, slik at det ikke finnes andre steder å fullføre på. Videre mener de at mange små tilbyderne neppe vil ha økonomi til å kjøpe studieplasser til studentene hos andre utdanningstilbydere.

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund uttaler at det er inkonsekvent at tilbyder skal ha ansvar for å sikre at studentene får gjennomført utdanningen på en tilfredsstillende måte når godkjenningen blir trukket tilbake, og foreslår at NOKUT skal vurdere hvordan studentene skal få gjennomført påbegynt utdanning når NOKUT trekker godkjenningen tilbake. *Byggskolen* mener at en tilbaketrekking av godkjenningen vil kunne føre til konkurs hos tilbyder og det vil dermed ikke være noen fagskoletilbyder som kan ivareta studentenes behov for å fullføre utdanningen.

HSH er enig i at tilbyder gis ansvar for at studentene skal få gjennomført sin utdanning. Trekkes godkjenning tilbake, må imidlertid tilbyder få anledning til å rette opp forholdene slik at studentene kan få fullført den utdanningen de har begynt på.

Utdanningspartner og *Byggskolen* mener forutsetningene for tilbaketrekning må lovfestes.

Annet

Sosial- og helsedirektoratet ønsker at NOKUT skal få fullmakt til å godkjenne rammeplaner for å sikre likeverdige opplegg og en nasjonal standard for fagskoleutdanninger innen helse- og sosialfag, ellers må sosial- og helsemyndighetene innføre godkjenningsordninger innen de ulike fagområdene.

NOKUT, YS, Utdanningsforbundet, Unio, Sosial- og helsedirektoratet og *HSH* ønsker at kompetansekrav til undervisningspersonalet bør lovfestes.

4.4 Departementets vurderinger

Godkjenning

Høringsinstansene slutter seg til departementets forslag om at tilbyder av fagskoleutdanning på visse vilkår kan få fullmakt til selv å opprette og legge ned utdanninger. En slik tilbydergodkjenning vil sannsynligvis kun være aktuell for noen få tilbydere som tilfredsstiller nærmere fastsatte krav. Departementet vil i forskrift fastsette nærmere kriterier for slik godkjenning. Det vil også bli forskriftsfestet rutiner for tilsyn med og revisjon av godkjente tilbud og tilbydere.

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* har foreslått noen språkmessige endringer i § 2. Departementet er enig i at dette gjør bestemmelsen klarere, og foreslår derfor bestemmelsen endret slik disse høringsinstansene foreslår.

Det vises til lovforslaget § 2 annet ledd.

Interne systemer for kvalitetssikring

Departementet understreker at systemer for kvalitetssikring skal være et hjelpemiddel for å sikre den faktiske utdanningskvaliteten. Det er tilbyder som har ansvar for kvaliteten i utdanningen.

Departementet mener at et krav om interne systemer for kvalitetssikring understreker tilbyderens ansvar for kvaliteten i utdanningen, samt at et slikt krav kan bidra til å sikre at det er tilfredsstillende interne rutiner for kvalitetssikringsarbeidet. Departementet mener at studentenes egne evalueringer av undervisningen bør inngå som en systematisk del av kvalitetssikringen. De nærmere kravene til interne systemer for kvalitetssikring vil bli fastsatt i forskrift. Departementet mener det i den sammenheng blant annet må tas hensyn til hvor omfattende en tilbyders virksomhet er, hvor mange utdanningstilbud tilbyderen har, og om det gjelder godkjenning av tilbyder som sådan (fullmakt for tilbyder til selv å opprette og legge ned utdanninger uten å søke NOKUT, se ovenfor) eller om det gjelder godkjenning av enkeltstående utdanningstilbud. Fagskolene skal normalt møte enklere krav til system for kvalitetssikring enn de kravene universiteter og høyskoler møter. I høringen kom det frem at mange tilbydere allerede har systemer for kvalitetssikring.

Det foreslås at departementet gis hjemmel til å fastsette forskrift om krav til system for kvalitetssikring. Fordi dette er et nytt krav, bør tilbydere som har godkjent utdanning etter fagskoleloven få en rimelig frist til å utvikle system for kvalitetssikring.

Klager fra studentene vil normalt være et forhold mellom student og fagskoletilbyder. NOKUT vil i den sammenheng ikke være en klageinstans som kan avgjøre en sak mellom skolen og studenten. Departementet deler NOKUTs vurdering av at revisjon i seg selv ikke er et egnet virkemiddel for å behandle klager på tilbud fra studenter og andre. Dersom studenter klager til NOKUT, for eksempel om sviktende kvalitet i et godkjent fagskoletilbud, vil NOKUT ikke automatisk ha plikt til å igangsette en formell revisjon av det godkjente tilbudet. NOKUT må imidlertid på selvstendig grunnlag ta stilling til innholdet i en eventuell klage og foreta en vurdering av om klagen eller de forhold som er anført, er av en slik karakter at det gir grunn til å iverksette tiltak i forhold til en nærmere vurdering av godkjenningen til den aktuelle tilbyder.

Det vises til lovforslaget § 2 fjerde ledd.

Tilbaketrekking av godkjenning

Departementet mener at den instansen som kan godkjenne en fagskoleutdanning eller en tilbyder, også bør være den instansen som kan trekke tilbake godkjenningen hvis vilkårene ikke lenger er tilstede. Departementet mener derfor at myndigheten til å trekke godkjenning tilbake bør ligge hos NOKUT, og at dette bør fremgå av loven. I høringsrunden kom det frem ønske om å lovfeste hvilke forutsetninger for godkjenning som ikke lenger er oppfylt for at godkjenningen skal kunne trekkes tilbake. Departementet mener det ikke er hensiktsmessig å lovfeste dette. En eventuell tilbaketrekking av en godkjenning må bero på en konkret faglig vurdering av NOKUT. Departementet viser til at det i forskrift vil bli fastsatt nærmere krav om saksbehandling, og at det i den sammenhengen bør legges til rette for at tilbyder gis anledning til å rette opp forholdene før godkjenningen trekkes tilbake.

Flere høringsinstanser mener det er inkonsekvent at tilbyder skal ha ansvar for å sikre at studentene får gjennomført utdanningen hvis tilbyders godkjenning blir trukket tilbake. Etter departementets syn må NOKUTs ansvar i utgangspunktet være begrenset til å trekke tilbake godkjenning dersom tilbudet ikke lenger oppfyller vilkårene for godkjenning. Selv om det i enkelte tilfeller vil være umulig for tilbyder å sikre at studentene får fullført sin utdanning, mener departementet likevel at tilbyder så langt det er mulig, må legge forholdene til rette, slik at studentene blir minst mulig skadelidende i forbindelse med at godkjenning trekkes tilbake. Nærmere bestemmelser om prosedyrer ved tilbaketrekking av godkjenning, vil bli fastsatt i forskrift. Departementet mener at det slik det er fastsatt i gjeldende forskrift om godkjenning av fagskoleutdanning, bør legges til grunn at en tilbyder som har mistet godkjenning for et utdanningstilbud, skal inngå avtale med annen godkjent tilbyder som kan ta det faglige ansvaret for at studentene skal kunne gå opp til eksamen, *eller* iverksette tiltak, godkjent av NOKUT, som gjør det mulig for studentene å fullføre den påbegynte fagskoleutdanningen.

Det vises til lovforslaget § 2 femte ledd.

Annet

Enkelte av høringsinstansene ønsker at det stilles formelle krav i loven til lærernes kompetanse. Etter departementets syn vil fagskolene være så ulike at det vil være vanskelig å fastsette generelle kvalifikasjonskrav. Den enkelte fagskoletilbyder må ha ansvar for at undervisningspersonalet er kvalifisert ut fra den utdanningen som tilbys.

I høringen kom det også frem forslag om at det burde utarbeides nasjonale rammeplaner i forhold til enkelte fag. Departementet viser til at fagskolene skal være fleksible for å kunne møte arbeidslivets behov. Departementet finner det ikke hensiktsmessig å ta inn en generell bestemmelse om rammeplaner i loven. Departementet viser til at krav om rammeplaner potensielt vil kunne virke begrensende i forhold til et ønske om at fagskoleutdanning raskt skal kunne tilpasse seg nye behov. Dersom det på et senere tidspunkt skulle vise seg å være dokumentert behov for nasjonale standarder på spesielle fagområder, vil dette eventuelt kunne forskriftsfestes som særskilte krav for godkjenning på det aktuelle fagområde.

Forbrukerombudet mener det bør være et krav etter fagskoleloven at en fagskole i privat eie har en kontrakt som regulerer studentenes rettigheter og plikter, og at det bør kreves at innholdet i kontraktene er i tråd med Forbrukerombudets retningslinjer for skolekontrakter. Departementet er opptatt av at skolene opptrer på en ryddig måte i forhold til studentene og legger til grunn at alle skoler har avtaler som regulerer de privatrettslige forhold mellom student og fagskoletilbyder. Departementet vil i denne sammenheng vise til de retningslinjene som er utarbeidet av Forbrukerombudet om privat- og friskolers kontraktsvilkår og legger til grunn at det ikke er nødvendig å lovfeste at kontraktsvilkår skal være i samsvar med gjeldende lover på privatrettens område. Departementet vil også peke på at styret etter fagskoleloven § 3, annet ledd er ansvarlig for at virksomheten drives i samsvar med gjeldende lover og regler.

5 Krav til organisering og ledelse

5.1 Gjeldende rett

Gjeldende fagskolelov § 3 inneholder bestemmelser om organisasjon og ledelse av fagskoleutdanning. Loven stiller krav om at tilbydere av fagskoleutdanning som ikke helt ut er eid av staten, fylkeskommune eller kommune, skal være organisert som et selvstendig rettssubjekt med et styre som øverste ansvarlige styringsorgan (jf. § 3 første ledd). For tilbydere eid av staten, fylkeskommune eller kommune er det krav om at disse skal ha et styre som øverste ansvarlige styringsorgan (jf. § 3 fjerde ledd). Studenter og ansatte skal være representert i styremøter i saker av betydning for gjennomføringen av godkjent fagskoleutdanning (jf. § 3 femte ledd). Det stilles ikke krav om sammensetningen av styret for øvrig. Bestemmelsens andre og tredje ledd regulerer styrets ansvar og krav om en administrativ og faglig ledelse.

5.2 Høringsbrevets forslag

Flere tilbydere har ment at kravet om at tilbydere av fagskoleutdanning som ikke helt ut er eid av staten, fylkeskommunen eller kommunen skal være et selvstendig rettssubjekt har ført til mer byråkrati ved etablering av nye tilbud om fagskoleutdanning. Departementet har derfor foreslått at kravet om at tilbyder skulle være eget rettssubjekt ikke blir videreført.

Når det gjelder de fylkeskommunale fagskolene, har plasseringen av bestemmelsen om at også disse skal ha styrer, ført til uklarheter om styrenes ansvar. Departementet har foreslått at bestemmelsene om styrets ansvar for virksomheten, samt studenters og ansattes rett til representasjon som følger av fagskoleloven, bør gjelde for både offentlige og private fagskoletilbydere. For at dette skal gå tydeligere frem har departementet foreslått at § 3 endres slik at kravet om styret som øverste ansvarlige organ blir regulert i første ledd i paragrafen.

Det ble samtidig foreslått at tilbydere av godkjent fagskoleutdanning som ikke helt ut er eid av staten, fylkeskommune eller kommune, skal være registrert i Enhetsregisteret (jf. lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret), jf. 7.3 om forslag til ny § 10 i fagskoleloven. Dette innebærer at tilbyder må fylle de krav lov om Enhetsregisteret stiller.

I henhold universitets- og høyskoleloven § 1–2 fjerde ledd kan departementet, etter innstilling fra styret, vedta at det kan gjøres avvik fra loven og forskrifter i forbindelse med tidsavgrensede pedagogiske eller organisatoriske forsøk. Departementet har foreslått at det blir innført en tilsvarende adgang til organisatoriske forsøk i fagskoleloven.

5.3 Høringsinstansenes syn

Forbrukerrådet og *Norske Fag- og Friskolers Landsforbund* støtter forslaget om at skolene skal ha samme styringsstruktur uavhengig av hvilken type eierskap eller selskapsform skolen har.

Noen høringsinstanser ønsker samme rammevilkår som private høyskoler. Enkelte finner det betenkelig at departementet ønsker å begrense tilbyders frihet, blant annet ved å tallfeste et minste antall styremedlemmer.

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* mener det bør kunne vurderes å gjøre unntak fra kravet om 5 styremedlemmer for små skoler. De skriver blant annet:

> «Vi vil også peke på at det kan virke forvirrende når det i første ledd i § 3 fastslås at alle fagskoler skal ha et styre, mens det i nytt fjerde ledd, nåværende femte ledd, omtales diverse rettigheter for studenter og ansatte. Dersom fagskolen er organisert som et aksjeselskap av noen størrelse, følger det automatisk av aksjeloven at de ansattes representanter i styret i tillegg til de øvrige rettighetene, også får stemmerett. Når fagskolen ikke drives etter aksjeloven, følger ikke stemmerett med. Vi ser en viss fare for at noen vil kunne mistolke regelverket her, og i alle tilfelle, uten hensyn til hvilken lov skolen er organisert etter, vil legge reglene i § 3 til grunn.»

Enkelte andre høringsinstanser mener også at det bør klargjøres i lovteksten at styret skal være i samsvar med de lovene som regulerer den organisasjonsformen tilbyder har valgt, slik at ansatte for eksempel kan få rettigheter etter aksjeloven.

HSH uttaler blant annet:

> «Hvis § 3 skal forstås dit hen at styret skal være skolens øverste organ, medfører bestemmelsen at fagskoler må organiseres som stiftelser. Andre selskapsformer har andre organer som øverste ansvarlige, jf for eksempel aksjeloven § 5–1 «Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i selskapet.» Generalforsamlingen er dermed et aksjeselskaps øverste organ.»

Enkelte høringsinstanser, deriblant flere fagforeninger, mener ansatte bør ha stemmerett når det gjelder saker av betydning for utdanningen (ikke bare gjennomføringen av utdanningen). Enkelte mener at studentenes og de ansattes representanter i styret skal ha fulle rettigheter som andre styrerepresentanter.

Landsorganisasjonen i Norge (LO) påpeker at representasjon fra partene i arbeidslivet må ivaretas på et overordnet nivå, mens *Faglig råd for Elektrofag*, *Faglig råd for naturbruk, NAVO, KS* og *Samarbeidsrådet for yrkesopplæring* mener det må stilles krav om arbeidslivsrepresentasjon i styrene.

Studieforbundet Folkeuniversitetet og Voksenopplæringsforbundet mener at den administrative ledelsen kan ansettes av styret og at den administrative ledelsen kan ansette den pedagogiske ledelsen. *Byggskolen* foreslår at bestemmelsen ikke formuleres slik at den medfører en plikt til å ansette faglig og pedagogisk ledelse, men at intensjonen om å sikre en kvalitativ håndtering av studietilbudene gjøres til en del av NOKUTs vurdering av de interne systemene for kvalitetssikring.

Styrer ved fylkeskommunale fagskoler

KS, Nasjonalt utvalg for teknisk fagskoleutdanning, *Rådet for fylkeskommunale fagskoler*, enkelte fylkeskommunale fagskoler, de fleste fylkeskommunene og flere fagforbund ønsker ikke at fylkeskommunale fagskoler skal ha et eget styre som øverste ansvarlige styringsorgan.

Flere av disse høringsinstansene uttaler at fylkestinget blir satt på sidelinjen i forhold til ansvar for utvikling og drift av egen fagskole. Det blir også pekt på at mange fylkeskommunale fagskoler er integrert i videregående skoler. For å imøtekomme de forventninger som stilles til fagskoleutdanningen i et fremtidsperspektiv der også fylkeskommunen har en sentral rolle som regional utviklingsaktør, mener de at ordlyden i § 3 i fagskoleloven bør endres slik at fylkeskommunen fremstår med det formelle og reelle beslutningsansvaret. Enkelte mener også det blir skapt usikkerhet rundt arbeidsgiveransvaret.

Bestemmelsen om at også statlige, fylkeskommunale og kommunale fagskoler skulle ha styrer kom inn i fagskoleloven i 2003 jf. stortingsbehandlingen av Ot.prp. nr 32 (2002–2003) og Inst. O nr. 78 (2002–2203). De fleste av de høringsinstansene som er kritiske til at fylkeskommunales fagskoler skal ha styrer, ønsker at loven skal endres til det som var foreslått i Ot.prp. nr 32 (2002–2003):

> «I de tilfeller hvor stat, fylkeskommune eller kommune er eier av utdanningsinstitusjonen, er vedkommende forvaltningsnivå øverste ansvarlig, og kan selv organisere driften slik det finner det hensiktsmessig innenfor de rammer loven fastsetter.»

Forsøksordninger

De høringsinstansene som uttalte seg, støttet forslaget om å innføre en hjemmel for tidsavgrensede organisatoriske forsøk.

5.4 Departementets vurderinger

Det er i fagskoleloven ikke krav om at tilbyder av fagskoleutdanning kun skal drive fagskolevirksomhet. Enkelte tilbydere av fagskoleutdanning er nær knyttet til bedrifter hvor det er lite hensiktsmessig å skille ut fagskoleutdanningen som eget rettssubjekt. Når det ikke lenger vil bli stilt krav om at tilbyder av fagskoleutdanning skal være et selvstendig rettsubjekt, vil det kunne være nødvendig å kreve rutiner for å sikre at statsstøtte og egenbetaling fra studentene skal komme studentene til gode. I den utstrekning en fagskoletilbyder mottar statstilskudd, vil det i forskrift kunne stilles krav til regnskap og revisjon for å sikre dokumentasjon for at statstilskudd kun brukes til fagskoleutdanningen, jf. også pkt. 6.4.1. Departementet foreslår derfor at kravet om at tilbyder av fagskoleutdanning skal være organisert som eget rettssubjekt ikke videreføres.

Departementet har foreslått å videreføre ordningen med at fagskoler skal ha et styre som øverste styringsorgan. Med formuleringen «øverste ansvarlige styringsorgan» har ikke departementet ment at det kun er stiftelser som kan drive fagskoleutdanning. Det blir stilt tilsvarende krav til lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler om at private høyskoler skal ledes av et styre som øverste organ. Gjeldende friskolelov har styre som «øvste ansvarlege organ». For å unngå misforståelser foreslår departementet at det blir tydeliggjort i

bestemmelsen at det er fagskolen som skal ha styre og at annet lovverk kan regulere tilbyders organisasjons- og styringsform.

Ny lovtekst

> «Fagskoler skal ha et styre med minst fem medlemmer som øverste ansvarlige styringsorgan».

Styret er ansvarlig for den daglige drift og fører tilsyn med den daglige ledelsen. Bestemmelsene i fagskoleloven er minimumskrav. Departementet vil understreke at styrene for øvrig må være i samsvar med øvrig lovverk. Dersom fagskolen er organisert som et aksjeselskap av noen størrelse, følger det eksempelvis direkte av aksjeloven at de ansattes representanter i styret i tillegg til de øvrige rettighetene, også får stemmerett.

Flere høringsinstanser ønsker at studenter og ansatte skal være representert i styrene på ordinær måte. Enkelte høringsinstanser ønsket en lovfesting av representasjon fra næringslivet inn i styrene.

Etter departementets syn vil de ansatte og studentenes rettigheter bli ivaretatt ved at de velger representanter som har møte-, tale- og forslagsrett i saker av betydning for fagskoleutdanningen.

Styret skal ansette administrativ og faglig ledelse. Det kan ikke delegeres til administrativ leder å ansette faglig leder eller motsatt. Den administrative og faglige lederen kan være en og samme person. Det kan også ansettes i kombinasjon med en annen stilling. Det tenkes her særlig på de situasjoner der fagskoler er samlokalisert med en videregående skole.

Det vises til lovforslaget § 3.

Styrer ved fylkeskommunale fagskoler

KS, de fleste fylkeskommunene og flere andre høringsinstanser foreslår at forslaget fra Ot.prp. nr. 32 (2002–2003) skal tas inn i loven og erstatte bestemmelsen om styret som øverste ansvarlige styringsorgan på fylkeskommunale fagskoler. Forslaget lød:

> «I de tilfeller hvor stat, fylkeskommunen eller kommune er eier av utdanningsinstitusjonene, er vedkommende forvaltningsnivå øverste ansvarlig, og kan selv organisere driften slik det finner det hensiktsmessig innenfor rammer loven fastsetter.»

Flere høringsinstanser peker på det problematiske i å ha styrer for fagskoler der fagskolen er en integrert del av en videregående skole. Departementet vil understreke fagskolenes rolle i utdanningssystemet, jf. punkt 3.4.2. Det vil kunne være praktisk i de tilfeller videregående skole og fagskoleutdanning er samlokalisert med de muligheter dette gir for felles bruk av lokaler samt administrative og pedagogiske ressurser. Fagskolene skal likevel ikke være en del av den ordinære videregående opplæringen. Departementet mener at det, uavhengig av eierskap, er viktig å kunne identifisere et eget organ som er ansvarlig for fagskoleopplæringen. Dette vil blant annet være viktig med hensyn til behandling av eventuelle klager fra studentene, jf. pkt 3.4.3. Studentene og de ansattes rett til å delta i styrets møter, og på denne måten kunne komme i dialog med det ansvarlige organ for virksomheten, bidrar til å skape forutsigbarhet og åpenhet rundt de beslutninger som treffes i driften av fagskolen.

Det er styret som skal ansette administrativ og faglig ledelse, og ellers ha ansvar for driften av fagskolen. Fylkestinget er formell eier, men den reelle styringsretten ligger i styret for fagskolen. Fylkeskommunens rolle og påvirkningsmulighet som skoleeier, blir tydelig i de tilfeller nytt styre opprettes. Det kan her trekkes en parallell til generalforsamlinger i aksjeselskap, som velger oppnevnt styre i selskapet. Det valgte styret får derved de oppgaver og det ansvar som følger av lov og forskrift. Enkelte av organisasjonene mener styrer kan føre til uklare arbeidsgiverforhold. Departementet vil understreke at arbeidsgiver vil være den samme uavhengig av om fagskolen har et styre. De samme hensynene vil gjøre seg gjeldende etter regionreformen.

Det vises til lovforslaget § 3 første ledd.

Forsøksordninger

De høringsinstansene som uttalte seg, var positive til forslaget om å åpne for at departementet kan fastsette unntak fra lovens bestemmelser i forbindelse med tidsavgrensede organisatoriske forsøk. Departementet viser til at eventuelle beslutninger om en tidsavgrenset forsøksordning må baseres på en helhetlig vurdering hvor en rekke ulike hensyn vil måtte tas i betraktning. Det gjelder for eksempel studentenes rettssikkerhet og hensynet til tilfredsstillende kvalitetssikring av utdanningstilbud.

Det vises til lovforslaget § 3 sjette ledd.

6 Statlig tilskudd til fagskoleutdanning

6.1 Gjeldende rett

Etter gjeldende fagskolelov § 8 kan det gis offentlig tilskudd til tilbydere av fagskoleutdanning som er godkjent etter denne loven. Departementet gir forskrift om vilkår for og beregning av tilskudd.

Skoler som er godkjent innen 16. desember 2005, og som er godkjent etter lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar kap. 6A, har rett til tilskudd etter reglene i friskolelova. To skoler har tilskudd etter denne bestemmelsen.

Det eksisterer i dag en tilskuddsordning (kap. 276 post 70) for tekniske fagskoleutdanninger. Denne omfatter tilbud gitt ved tekniske fagskoler som var omfattet av tidligere lov 28. januar 2000 nr. 9 om tekniske fagskoler. Disse skolene har vært omfattet av en overgangsordning som innebærer at skolene må ha søkt NOKUT om godkjenning innen 10. november 2006 dersom de skal drive videre på samme vilkår. Denne tilskuddsordningen er videreført i statsbudsjettet for 2007. Tekniske fagskoleutdanninger som har fått avslag på sin godkjenningssøknad, eller som ikke har søkt innen den fastsatte fristen, vil ikke lenger få tilskudd.

6.2 Høringsbrevets forslag

Statlig tilskudd til fagskoleutdanning

Departementet har foreslått å opprettholde skillet mellom godkjenning som fagskoleutdanning og retten til tilskudd, og å erstatte «offentlig tilskudd» med «statlig tilskudd» for å tydeliggjøre at tilskuddet er statlig. Det innebærer at kun utdanninger som er godkjent etter denne loven, kan få tilskudd. Det er foreslått å videreføre hovedregelen om at det er etterspørsel og betalingsvilje i markedet som er styrende for det samlede tilbudet av fagskoleutdanning. Lovforslaget åpner for at det kan gis tilskudd til både offentlige og private tilbydere. Gjeldende budsjettrammer vil være et viktig hensyn ved den samlede vurdering av søknader om tilskudd fra tilbydere av fagskoleutdanning.

Det ble videre foreslått å oppheve bestemmelsen som viser til kap. 6A i friskolelova, ettersom dette kapittelet er foreslått tatt ut av ny privatskolelov. De av dagens kap. 6A-skoler som blir godkjente etter fagskoleloven, foreslås ved overgang til ny lov å få beholde tilskuddet på uendret nivå. Som fagskoleutdanning vil skolene være underlagt vilkår og bestemmelser som gjelder for offentlig tilskudd etter fagskoleloven.

Departementet har foreslått en hjemmel som innebærer at det kan gis forskrift om statlig finansiering av fagskoleutdanning.

Det ble også foreslått en bestemmelse som fastslår at departementet fører tilsyn med tilbydere av fagskoleutdanninger som mottar statstilskudd, og at departementet kan gi nærmere bestemmelser om årsregnskap og tilsyn i forskrift.

Om egenbetaling

Departementet har foreslått å innføre en bestemmelse som regulerer adgangen til å ta egenbetaling gjennom å lovfeste at statlig tilskudd og egenbetaling fra studentene skal komme studentene til gode. Videre er det foreslått å innføre et forbud for tilbydere som mottar statlig tilskudd mot å ta ut utbytte eller overføre overskudd til eier eller dens nærstående.

6.3 Høringsinstansenes syn

6.3.1 Statlig tilskudd til fagskoleutdanning

Alle høringsinstanser som uttaler seg om spørsmålet, støtter forslaget om å videreføre prinsippet om at kun tilbydere av fagskoleutdanning godkjent etter lov om fagskoleutdanning kan få tilskudd.

Om omfang av finansieringen

Flere av høringsinstansene ønsker en finansieringsordning som omfatter alle godkjente fagskoleutdanninger.

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* ber departementet starte arbeidet med å følge opp Stortingets ønske om å lage en generell finansieringsordning som gjelder alle fagskolene. De mener det vil gjøre det lettere for studentene å se fagskolene som et reelt alternativ til høyskolene. De påpeker blant annet at flere søkere til fagskolene i stedet for

til høyskolene vil bidra til å redusere frafallet fra høyskolene, at studentene tidligere kommer på rett spor i utdanningen, og at dette vil ha en samfunnsmessig gevinst.

HSH mener at en ikke bør skille mellom godkjenning og rett til statlige tilskudd, og at det ikke har betydning i denne sammenheng at tilbudet av fagskoleutdanning styres av etterspørsel og betalingsvilje.

NAVO, Samarbeidsrådet for yrkesopplæring og *YS* mener at der det offentlige er tilbyder, bør utdanningstilbudene finansieres fullt ut. *YS* mener også at slike tilbud bør være uten egenbetaling.

Fellesforbundet mener det offentlige må gjennomføre en kartlegging i arbeids- og næringslivet om behovet for å bygge ut fagskoleutdanning, og at den primært må utvikles i retning av et offentlig eid og finansiert tilbud, sekundært med et generelt offentlig tilskudd til både offentlig og private tilbydere. De peker på at en mengde fagarbeidere i dag må finansiere egen videreutdanning i sin helhet samtidig som andre grupper får større deler av sin utdanning finansiert av samfunnet.

Enkelte høringsinstanser som *Fiskeri- og kystdepartementet, Norges Bondelag* og *Ansgar Bibelskole* er kritiske til forslaget om å videreføre hovedprinsippet om at etterspørsel og betalingsvilje i markedet skal være styrende for tilbudet av fagskoleutdanning.

Om innretning på finansieringsordningen

Flere av høringsinstansene ønsker en form for aktivitetsbasert finansiering og viser til finansieringssystemet for universiteter og høyskoler. *Rådet for fylkeskommunale fagskoler* peker blant annet på at det kan skape en god, forutsigbar fagskoleutdanning om finansieringen blir som for høyere utdanning, slik at økning i aktiviteten kan føre til økte tilskudd til den enkelte skole.

Flertallet av fylkeskommunene som uttaler seg, har ingen prinsipielle innvendinger mot forslaget til finansieringsordning. Flere mener imidlertid at når loven åpner for at flere utdanninger enn i dag skal kunne få tilskudd, for eksempel fagskoleutdanning i helse- og sosialfag, så må en øke de statlige bevilgninger til fagskoleutdanning og ha en statlig finansiering også til andre godkjente fagskoleutdanninger enn de tekniske.

Andre forhold

Enkelte høringsinstanser som *Kommunenes sentralforbund (KS)*, *SRY* og *NAVO* mener forslaget ikke gir tilstrekkelig avklaring av fagskolenes rolle i utdanningssystemet og deres økonomiske vilkår. KS savner særlig avklaringer når det gjelder prioriteringer og tilskuddsnivå, og hvorvidt en ønsker å videreføre dagens stykkprisfinansiering av de fylkeskommunale tekniske fagskolene.

Mange av høringsinstansene er opptatt av at fagskoleutdanninger innenfor helse- og omsorgsfag må sikres finansiering.

Agderfly mener at formuleringen i § 8 første ledd i visse tilfeller kan være i strid med EØS-avtalens artikkel 61 (1), og foreslår en tilleggstekst som lyder:

> «I de tilfellene hvor statlig tilskudd til tilbydere av fagskoleutdanning som er godkjent etter denne loven er i strid med EØS-avtalens artikkel 61 (1), kan det etableres en utvidet stipendordning til studentene. Departementet vil gi forskrift om nærmere regler som regulerer dette forholdet.»

Når det gjelder forslaget om hjemmel til forskrift om årsregnskap, mener *HSH* at det kan gi utilsiktede virkninger dersom regnskapsloven får utvidet anvendelse uten en nærmere vurdering av hensyn som ligger bak lovens fastsatte virkeområde, og at det derfor ikke bør fastsettes forskriftshjemmel om årsregnskap.

6.3.2 Kap. 6A-skoler som blir godkjent som fagskoler

Et flertall av høringsinstansene har ingen merknader til forslaget som gjelder kap. 6A-skoler som blir godkjent som fagskoler.

Folkeuniversitetet og *Ålesund kunstskole* støtter forslaget om at 6A-skoler som får fagskolegodkjenning skal få beholde finansieringen på uendret nivå ved overgang til ny lov.

Kristne Friskolers Forbund (KFF) mener at 6A-skoler som allerede er godkjent som fagskoler, eller som vil bli det i kommende 3-årsperiode, må få videreført en tilskuddsordning tilsvarende dagens ordning, med årlige justeringer i tråd med kostnadsutviklingen i offentlig videregående skole knyttet til en relevant studieretning. De viser også til sin høringsuttalelse til ny privatskolelov. De går der inn for at godkjente bibelskoler, kunstskoler o.a. som får NOKUT-godkjenning som fagskoler forblir i privatskolelova med en egen paragraf 6B, og at tilskudd, tilskuddsregler og krav til bruk av statstøtte har regler som i friskolelova. *KFF* mener lovforslaget og ev. forskrift bør utdype at skoler som ble godkjent etter kap. 6A i friskolelova er blant de prioriterte samfunnsbehov som får støtte videre.

Norske Fri- og Fagskolers Landsforbund (NFFL) foreslår at tilbydere som allerede har en godkjent utdanning etter friskolelova/privatskolelova, skal beholde statsstøtten minst på samme nivå dersom utdanningen senere blir godkjent av NOKUT som fagskoleutdanning.

Forum for kunstfaglig utdanning påpeker usikkerheten i finansieringen for 6A-skolene etter departementets forslag til overgangsordning på 3 år.

6.3.3 Egenbetaling

Justisdepartementet mener forslaget om forbud mot å ta ut utbytte bør avklares nærmere i forhold til grunnlovens § 105.

De fleste fylkeskommunene, samt *Rådet for fylkeskommunale fagskoler, Norsk skolelederforbund* og *Utdanningsforbundet,* støtter forslaget om egenbetaling. De viser til at når næringslivet etterspør spesialtilpassede og kostnadskrevende utdanningsmodeller, bør det være åpning for at fagskolene kan ta egenbetaling som dekker ekstrakostnadene.

Enkelte høringsinstanser som *Sør-Trøndelag fylkeskommune, LO, YS og Skolenes landsforbund* mener at offentlig utdanningstilbud bør være uten egenbetaling. LO mener egenbetaling kan vurderes hvis virksomhetene etterspør spesialtilpassede, kostbare utdanningsmodeller, under forutsetning av at bestiller skal bære kostnadene.

Elevorganisasjonen, *HSH* og *Forbrukerrådet* ønsker en presisering i lovteksten om bruk av egenbetalinger og statsstøtte. *Forbrukerrådet* mener det er naturlig å følge de samme prinsippene for egenbetaling som fremgår i lov om universiteter og høyskoler.

NFFL mener det er problematisk at forslaget ikke definerer noe bestemt tilskuddsnivå for den enkelte tilbyder. De foreslår at det utvikles et nasjonalt kriteriesett for å fremskaffe et relevant statistisk grunnlag for beregning av den statlige støtten innenfor de ulike studieområdene.

Byggskolen og *Utdanningspartner* uttaler at departementets forslag om at tilbydere som mottar statstilskudd for fagskoleutdanning ikke kan ta ut utbytte, innebærer en viktig problemstilling for selskaper med annen virksomhet enn fagskoledrift. De peker på at det vil være vanskelig for foretak som driver annen virksomhet ved siden av fagskoledriften, for eksempel konsulenttjenester, å investere/disponere overskudd for denne andre virksomheten i foretaket. De foreslår at lovteksten klargjør at en kun skal pålegge restriksjoner på utbytte på den delen av tilskudd/overskudd som skriver seg fra den konkrete fagskoledriften.

6.4 Departementets vurderinger

6.4.1 Statlig tilskudd til fagskoleutdanning

Det gjeldende skillet i loven mellom godkjenning som fagskoleutdanning og offentlig tilskudd innebærer at en godkjenning ikke gir noe rettskrav på statlig tilskudd. Loven tar videre utgangspunkt i at det som hovedregel er etterspørsel og betalingsvilje i markedet som styrer tilbudet av fagskoleutdanning. De fleste høringsinstansene har ingen merknader til hovedreglen om at det er etterspørsel og betalingsvilje i markedet som styrer tilbudet av fagskoleutdanning.

Flere høringsinstanser har imidlertid pekt på at alle godkjente fagskoleutdanninger bør omfattes av finansieringsordningen. Departementet oppfatter at disse høringsinstansene mener at skillet mellom godkjenning som fagskoleutdanning og statlig tilskudd skal opphøre, og at godkjenning av tilbud skal gi rett til tilskudd.

Departementet foreslår å videreføre skillet mellom godkjenning av fagskoleutdanning og retten til tilskudd, og erstatte «offentlig tilskudd» med «statlig tilskudd» for å tydeliggjøre at tilskuddet er statlig. Fagskolelovens formål er gjennom en offentlig godkjenningsordning å sikre fagskoleutdanninger av god kvalitet, samt å bidra til at studentene får tilfredsstillende vilkår.

Fagskoleutdanning skal være fleksibel og dekke arbeidslivets skiftende behov, og opprettelse og nedleggelse av tilbud skal være koblet til disse behovene. Det er derfor nærliggende å legge til grunn at etterspørsel og betalingsvilje i markedet i hovedsak skal styre tilbudet av fagskoleutdanning. Det vil imidlertid være aktuelt å yte tilskudd til særskilt prioriterte utdanninger, som for eksempel tekniske utdanninger og helse- og omsorgsutdanninger. I lov om universiteter og høyskoler er det heller ikke noen automatisk sammenheng mellom akkreditering av institusjoner eller studietilbud og finansiering.

Lovforslaget åpner for at det kan gis tilskudd til både offentlige og private tilbydere. Gjeldende budsjettrammer og politiske prioriteringer for eksempel av bestemte fagområder ut fra særlige samfunnsbehov, vil være et viktig hensyn ved den samlede vurdering av søknader om tilskudd fra tilbydere av fagskoleutdanning.

Enkelte høringsinstanser har pekt på at forslag om finansieringsordning ikke er tilstrekkelig utredet. Departementet har i høringsnotatet fremmet

forslag om en budsjettstyrt finansieringsordning for offentlig og privat fagskoleutdanning. Etter departementets vurdering er dermed spørsmålet om en avklaring av finansieringsordningen for alle godkjente fagskoler fulgt opp, jf. Stortingets bestilling i Ot.prp. nr. 1 (2004–2005). Regjeringen foreslår å overføre ansvar for drift og finansiering av fagskoleutdanning til regionene, jf. pkt. 4.3.2. Etter departementets vurdering er det derfor mest hensiktsmessig at nivået på statlig tilskudd til fagskoleutdanning, og prioriteringer innenfor ulike fagområder, behandles av Stortinget i forbindelse med de årlige statsbudsjetter.

Departementet er enig med høringsinstansene som påpeker det særskilte behovet for helse- og omsorgsutdanninger og tekniske fagskoleutdanninger. Nærmere vurderinger av de enkelte fagområder og prioriteringer vil bli behandlet i de årlige statsbudsjetter.

Når det gjelder videreføring av en rammestyrte ordning sammenlignet med en type aktivitetsbasert finansiering, vil departementet påpeke at gjeldende finansieringssystem for universiteter og høyskoler hverken er lovfestet eller forskriftsfestet. Det vil heller ikke være naturlig med en nærmere lovfesting av finansieringsordning for fagskoleutdanning. Etter gjeldende fagskolelov kan departementet gi forskrift om vilkår for og beregning av tilskudd. Departementet har ikke foreløpig sett behov for å fastsette slik forskrift. Departementet vurderer det foreløpig som tilstrekkelig å fastsette vilkår for bruken av statlig tilskudd, grunnlag for kontroll med bruk av midlene osv. i tilskuddsbrev til tilbydere av fagskoleutdanning, slik det i dag gjøres for tilbydere av teknisk fagskoleutdanning. For private tilbydere vil det være naturlig å se hen til forskriften som gjelder for private skoler når vilkår fastsettes. Det vises til lov om universiteter og høyskoler, der det ikke er gitt hjemmel for å fastsette forskrift til bestemmelsen om statlig tilskudd i § 8–3. Behovet for forskrift kan imidlertid endre seg, og departementet foreslår derfor en hjemmel til at det kan gis forskrift om statlig finansiering av fagskoleutdanning. I en forskrift kan det være aktuelt å gi nærmere regler om blant annet hvilke vilkår som gjelder, beskrive hvordan tilskuddet beregnes, angi nærmere krav til regnskapsføring og grunnlag for kontroll med bruken av midlene.

Det foreslås en bestemmelse som fastslår at departementet fører tilsyn med tilbydere av fagskoleutdanninger som mottar statstilskudd, og videre at departementet kan gi nærmere bestemmelser om blant annet årsregnskap, revisjon, dokumentasjon og tilsyn i forskrift. Bestemmelsen er parallell til § 8–3 tredje ledd i lov om universiteter og høyskoler og gjelder institusjonens systemer og rutiner for rapportering til departementet.

Når det gjelder forslaget om at departementet får adgang til å forskriftsfeste nærmere bestemmelser om årsregnskap, er dette etter departementets vurdering nødvendig for å ivareta tilsynsplikten og hensynet til kontroll med statens utgifter. Et viktig hensyn er blant annet å gi grunnlag for departementets kontroll med at kravet om at statstilskudd og egenbetaling skal komme studentene til gode blir oppfylt, jf. § 9 annet ledd. Fagskoleloven krever ikke at tilbyder av slik utdanning kun skal drive fagskolevirksomhet, og departementet foreslår ikke å videreføre kravet om at tilbydere av fagskoleutdanning skal organiseres som eget rettssubjekt, jf. pkt. 5.4. Hvis fagskolevirksomheten organiseres som eget rettssubjekt, vil den være underlagt de krav om kontroll med utdelinger, regnskap og revisjon som følger av lovverket for den aktuelle organisasjonsformen (jf. blant annet aksjeloven, stiftelsesloven og regnskapsloven) som sikrer kontroll med overføringer fra fagskolen og transaksjoner mellom selve fagskolevirksomheten og nærstående virksomhet. Når fagskolevirksomheten ikke er organisert som eget rettssubjekt, tilsier kontrollhensyn at det bør være tilsvarende restriksjoner på overføringer fra skolene.

En av høringsinstansene har pekt på at formuleringen i § 8 første ledd i visse tilfeller kan være i strid med EØS-avtalen. Departementet har imidlertid vurdert lovutkastet til å være i overensstemmelse med alle internasjonale forpliktelser.

Det vises til lovforslaget § 8.

6.4.2 Kap. 6A-skoler som blir godkjent som fagskoler

I høringsnotatet om forslag til endringer i friskolelova (ny privatskolelov), foreslås det at kap. 6A i friskolelova oppheves innen utgangen av en overgangsperiode på tre år. Departementet forutsetter at de skoler som i dag er godkjent etter kap. 6A i løpet av overgangsperioden innretter seg etter vilkårene i enten fagskoleloven, endret friskolelov (ny privatskolelov) eller universitets- og høyskoleloven. For skoler som gir utdanning i fag som er dekket av tilbud i videregående skole, og som gjennom inntaksbestemmelser og inntakspraksis retter seg mot elever med gjennomført videregående opplæring, er det fagskoleloven eller eventuelt lov om universiteter og høyskoler som er den naturlige rammen for virksomheten. De av kap. 6A-skolene som ønsker å bli fagskoler, eller private høyskoler, må søke Nasjonalt organ for kvalitet i utdan-

ningen (NOKUT) om godkjenning av utdanningen, jf. fagskoleloven § 2 og universitets- og høyskoleloven § 2.

Når kap. 6A i friskolelova opphører, opphører også muligheten til å få tilskudd etter reglene i dette kapitlet, slik det tidligere var tilfelle for 6A-skoler som ble godkjent etter fagskoleloven. Etter departementets vurdering er det ikke ønskelig å innføre en finansieringsordning i fagskoleloven lik den som er hjemlet i dagens friskolelov kap. 6A. Som fagskoleutdanning vil skolene være underlagt de vilkår og bestemmelser som gjelder for statlig tilskudd etter fagskoleloven. Departementet legger vekt på at finansieringsordningen for fagskoleutdanning skal være generell, og ønsker ikke å opprette en særskilt finansieringsordning for en type fagskoleutdanning.

Til grunn for forslaget ligger at skolene får beholde offentlig finansiering på et uendret nivå ved overgang til fagskoleloven, forutsatt at de får godkjenning av NOKUT i løpet av overgangsperioden. Departementet har foreslått lovbeskyttelse av begrepene «fagskole» og «fagskoleutdanning». Det innebærer at bare NOKUT-godkjente tilbydere av fagskoleutdanninger vil kunne kalle seg fagskoler etter overgangsperioden. Tilsvarende vil kun NOKUT-godkjente fagskoleutdanninger kunne kalle seg fagskoleutdanninger. Departementet viser til kapittel 7.

De av nåværende kap. 6A-skoler som innretter seg etter vilkårene i endret privatskolelov, vil beholde offentlig finansiering etter reglene i denne loven.

Departementet antar likevel at enkelte av kap. 6A-skolene ikke vil være i stand til å innrette seg hverken etter fagskoleloven eller endret privatskolelov innen overgangsperiodens utløp. Departementet vil utrede nærmere hvilken lovmessig ramme som mest hensiktsmessig vil gjøre det mulig for disse skolene å beholde offentlig finansiering også etter at overgangsperioden er over, og vil blant annet vurdere folkehøyskoleloven i denne sammenheng. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med forslag i denne forbindelse.

Som en naturlig følge av at kap. 6A i friskolelova foreslås opphevet, foreslår departementet at bestemmelsen i § 8 annet ledd i fagskoleloven også oppheves. Det foreslås å gi hjemmel til at Kongen kan bestemme nærmere om overgangsordninger.

Det vises til lovforslaget.

6.4.3 Egenbetaling

Departementet foreslår å innføre en bestemmelse som regulerer adgangen til å ta egenbetaling, og de fleste høringsinstansene støtter dette forslaget. En slik bestemmelse vil bidra til klargjøring og til en større rettslig forutsigbarhet for studentene. Egenbetaling fra studenter bør bare kunne kreves dersom det ikke er en forutsetning for statstilskuddet at utdanningstilbudet skal være gratis. Departementet ønsker ikke å fastsette størrelsen på egenbetalingen, men foreslår at det lovfestes at statlig tilskudd og egenbetaling fra studentene skal komme studentene til gode. En slik lovfesting innebærer at midler fra disse inntektskildene ikke kan overføres til eier eller nærstående eller på annen måte føres ut av skoledriften.

Det kan i en del tilfeller være vanskelig å dokumentere om midlene som overføres stammer fra statlig tilskudd eller egenbetaling fra studentene. Et totalforbud mot å ta ut overskudd av statsstøttefinansiert skoledrift vil være enklere å håndtere, fordi det da vil være klart at alle overføringer som ikke er vederlag for kjøp av varer og tjenester, er forbudt. Departementet har med bakgrunn i dette foreslått at tilbydere som mottar statlig tilskudd ikke skal kunne gi økonomisk utbytte eller på annen måte overføre overskudd til eier eller dens nærstående. Tilsvarende bestemmelse finnes i lov om universiteter og høyskoler.

Justisdepartementet peker i sin høringsuttalelse på at forslaget til § 9 annet ledd annet punktum bør vurderes i forhold til grunnlovens § 105. Det er altså behov for å utrede konsekvensene av en slik bestemmelse nærmere, og departementet vil derfor ta den ut av lovforslaget.

Departementet foreslår at det gis hjemmel for å kunne fastsette nærmere regler om egenbetaling i forskrift.

Det vises til lovforslaget § 9.

7 Beskyttelse av betegnelsene «fagskoleutdanning» og «fagskole» – registrering i Enhetsregisteret

7.1 Gjeldende rett

Formålet med fagskoleloven er å ha et system for offentlig godkjenning av fagskoleutdanninger. Godkjenning av fagskoleutdanningen gir videre grunnlag for at studentene kan få utdanningsstøtte.

Dersom en utdanningstilbyder uten offentlig godkjenning av sin utdanning bruker ord eller betegnelser som fagskoleutdanning og fagskole, kan det rammes av forbudet mot villedende fremstilling i markedsføringsloven, jf. lov 16. juni 1972 nr. 47 § 2. Betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole er imidlertid ikke beskyttet i fagskoleloven, slik betegnelsene universitet og høyskole er beskyttet i universitets- og høyskoleloven. Det følger av § 7–2 annet ledd i universitets- og høyskoleloven at

> «Bare institusjon som er akkreditert som vitenskapelig høyskole eller universitet kan benytte slik betegnelse. Betegnelsen høyskole kan bare benyttes av institusjoner som er akkreditert som høyskole eller som er akkreditert for å tilby enkeltstudier etter denne lov.»

7.2 Høringsbrevets forslag

Markedsføringsloven har bestemmelser om forbud mot villedende fremstilling. Departementet har likevel foreslått å styrke den rettslige beskyttelsen av betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole, ved å lovfeste at disse betegnelsene kun kan brukes om utdanninger og tilbydere som har godkjenning etter fagskoleloven.

Videre har departementet foreslått at det skal stilles krav om at tilbyder av godkjent fagskoleutdanning som ikke helt ut er eid av staten, fylkeskommune eller kommune, skal være registrert i Enhetsregisteret (jf. lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret).

7.3 Høringsinstansenes syn

Det store flertall av høringsinstansene støtter forslaget om å lovbeskytte betegnelsene fagskole og fagskoleutdanning. *Norske Fag- og Friskolers Landsforbund* mener NOKUT også må godkjenne navn på de enkelte utdanningene.

Norsk Frisørskole mener fagskolebegrepet er opparbeidet av bransjeskolene over lang tid og har fått et innhold som beskriver hvilken type utdanning det er, og at innholdet i skolen er tilpasset et spesifikt fagområde. Fagskoler som ikke søker om godkjenning må gis tid til å finne nye begreper og gi disse begrepene meningsinnhold som skiller seg fra begrepet «fagskole» som et offentlig godkjent skoleslag, før betegnelsene fagskole og fagskoleutdanning blir forbeholdt utdanninger og tilbydere som er godkjent etter fagskoleloven.

Enhetsregisteret

Ingen av høringsinstansene går mot forslaget om registrering i Enhetsregisteret.

Norsk Lærerakademi og *Ansgar Bibelskole* støtter forslaget om krav til registrering i Enhetsregisteret for de som mottar statsstøtte.

Forum for fagskoler- Abelia, *NHO* og *Norske Fag- og Friskolers Landsforbund* mener alle godkjente tilbydere bør være registrert i Enhetsregisteret, også tilbydere som er helt ut eid av staten, fylkeskommune eller kommune.

NOKUT skriver blant annet at det etter forslaget bare kreves at tilbyder skal være registrert i Enhetsregisteret. Kravet om registrering i Enhetsregisteret er ikke likt formulert i friskolelova og fagskoleloven. NOKUT mener at de samme begrepene i størst mulig utstrekning bør brukes i friskolelova, fagskoleloven og universitets- og høgskoleloven.

7.4 Departementets vurderinger

En utdanning som har fått godkjenning etter fagskoleloven har gjennomgått en vurdering av

NOKUT. Godkjenning som fagskoleutdanning gir grunnlag for at studentene ved slike utdanninger kan få utdanningsstøtte. Dette innebærer en viktig kvalitetssikring av det mangfold av skoletilbud som har vokst frem i privat regi.

Dersom en utdanningstilbyder uten offentlig godkjenning av sin utdanning bruker ord eller betegnelser som fagskoleutdanning og fagskole, kan det gi inntrykk av at et utdanningstilbud er godkjent etter fagskoleloven. Det vil dermed kunne villede søkere til å tro at utdanningen har et innhold, nivå og kvalitet som har gjort det mulig å bli godkjent av NOKUT. Etter gjeldende regler kan studenter ved fagskoleutdanning med godkjenning fra NOKUT, søke offentlig utdanningsstøtte gjennom Statens Lånekasse for utdanning.

Selv om markedsføringsloven har bestemmelser om forbud mot villedende markedsføring, mener at departementet at den rettslige beskyttelsen av betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole må styrkes. En beskyttelse av betegnelsen vil dessuten bidra til å sikre at de som søker en fagskoleutdanning ikke blir villedet og at det ikke oppstår tvil om hvilke utdanninger som gir rett til å søke offentlig utdanningsstøtte. Departementet foreslår derfor at det tilføyes en ny bestemmelse, § 10, i fagskoleloven om at betegnelsene «fagskoleutdanning» og «fagskole» bare kan benyttes av utdanninger og tilbydere som har godkjenning etter fagskoleloven.

Hvis en tilbyder som er registrert med fagskoleutdanning eller fagskole i navnet sitt, likevel ikke får godkjenning etter fagskoleloven, må denne endre navn, med mindre det gis særskilt dispensasjon. Departementet foreslår en hjemmel for å kunne gi dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelsene fagskoleutdanning eller fagskole. Slik dispensasjon skal ikke være en overgangsordning eller alternativ ordning for tilbyder som ikke får godkjenning.

Med ett unntak er høringsinstansene positive til forslaget om å lovbeskytte betegnelsene fagskole og fagskoleutdanning. Departementet foreslår derfor å innføre en slik lovbeskyttelse. Dette er parallelt til den lovbeskyttelse som er gitt i universitets- og høyskoleloven § 7–2 av universiteter og høyskolers egennavn.

Enhetsregisteret

Tilbydere av fagskoleutdanning vil normalt være registrert i Enhetsregisteret. Departementet vil understreke at det er tilbyder av fagskoleutdanning som skal registreres i Enhetsregisteret. Det er ikke krav om at selve fagskolen som en selvstandig enhet skal registreres ettersom det ikke lenger er et krav om at fagskole eller fagskoletilbyder skal være et eget rettssubjekt.

Departementet foreslår at det stilles krav om at tilbyder av godkjent fagskoleutdanning som ikke helt ut er eid av staten, fylkeskommune eller kommune, skal være registrert i Enhetsregisteret (jf. lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret).

Det vises til lovforslagets § 10.

8 Andre forslag til endringer

Enkelte høringsinstanser kom med forslag til endringer som ikke var omfattet av høringsnotatet.

8.1 Høringsinstansenes syn

Rådgivning

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund (NFFL) mener at studentene burde sikres et minimum av rådgivningstjeneste i fagskoleloven og foreslår et nytt ledd i § 4 om studentenes rettigheter:

> «Tilbyder skal legge til rette for at studenter får tilpasset pedagogisk og karrieremessig rådgivning.»

Sentral styring

Sosial- og helsedirektoratet (SHdir) mener at det bør være egne nasjonale opptaksforskrifter for fagskoleutdanningen, og at det ikke er tilstrekkelig at § 4 stiller krav om at den enkelte tilbyder skal ha slike forskrifter. *SHdir* foreslår også at NOKUT får fullmakt til å godkjenne rammeplaner. *SHdir* peker på at det er behov for nasjonale standarder. For eksempel er det viktig at fagskoleutdanning i psykisk helsearbeid er den samme over hele landet. *SHdir* skriver:

> «Ved godkjenning av rammeplaner vil en få fastsatt en nasjonal standard som vil gi fagskoleutdanningene i helse- og sosialfag en identitet og et forutsigbart faglig nivå. Dersom dette ikke hjemles i ny lov, vil det kunne oppstå en situasjon der sosial- og helsemyndighetene må innføre en egen form for godkjenningsordning for å sikre kvaliteten innen ulike fagområder.»

Norske Naturterapeuters Hovedorganisasjon (NNH) ber om at departementet utarbeider forskrift/regler for sensorordninger i fag/fagkretser som har karakter av å være pionerarbeid.

Læringsmiljø

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* foreslår at opplistingen «a til i» i § 4a andre ledd kan tas ut av loven, da forholdene rundt læringsmiljø er regulert gjennom internkontrollforskriften. *Forum for fagskoler – Abelia* og *NHO* mener også at § 5 bør endres, slik at lovteksten regulerer tilfeller der NOKUT må søke bistand hos andre godkjenningsmyndigheter for å få vurdert innholdet en fagskoleutdanning.

Tilgjengelighet

Samordna opptak (SO), *SHdir* og *Høgskulen i Sogn og Fjordane* (HSF) mener det bør stilles strengere krav til sluttdokumentasjon. *SO* og *HSF* uttaler at det i sluttdokumentasjonen må komme klart frem hvilke fag som er bestått og en opplisting av komponenter i utdanningen. Det pekes på at dette er viktig for at høyere utdanningsinstitusjoner skal kunne vurdere grunnlaget for opptak. *SO* foreslår blant annet at setningen «Fag- og læreplaner skal være offentlig tilgjengelig.» tilføyes § 5 første ledd.

Disiplinærsaker

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* ønsker å fjerne første setning i § 6, om at disiplinærsanksjoner skal være saklig begrunnet og mener det er tilstrekkelig med henvisning til reglement som understreker saklighetskravet.

8.2 Departementets vurderinger

Rådgivning

Departementet deler NFFLs syn på at rådgivning er viktig for at elever og studenter skal ta karrieremessige valg som blir riktig for den enkelte. Departementet er imidlertid av den oppfatning at studenter som tar fagskoleutdanning har særlig stor behov for rådgivningstjeneste før påbegynt fagskoleutdanning. Fagskoleutdanning er koblet til arbeidslivet ved at det er yrkesrettet. Tilbyder må, ved godkjenning, gjøre rede for denne koblingen. Det er derfor viktig at rådgivningstjenesten i videregående opplæring og hos arbeidsmarkedsmyndighetene veileder elever som kan tenke seg å ta en fagskoleutdanning. Departementet viser for øvrig til bestemmelsene om retten til nødvendig rådgivning i forskrift 23. juni 2006 til opplæringslova, kapittel 22.

Læringsmiljø

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* foreslår å fjerne opplistingen av spesielle krav til læringsmiljøet. Departementet er av den oppfatning at læringsmiljøet får større tyngde ved at kravene står i fagskoleloven, og ikke kun følger av forskrifter, hjemlet i andre lover.

Tilgjengelighet

Departementet er enige med de høringsinstansene som vektlegger viktigheten av godt dokumentert sluttkompetanse. Etter departementets syn er det ikke behov for å regulere i lovteksten hvilke eksperter NOKUT involverer når en utdanning vurderes. Det følger av godkjenningsforskriften at NOKUT involverer sakkyndige og fastsetter utfyllende kriterier for de sakkyndiges kompetanse. Departementet kan ikke se at erfaringene på dette området skulle tilsi noen endringer i lovverket.

Departementet kan heller ikke se at det er et behov for å stille strengere krav til sluttdokumentasjon. Departementet anser det som en selvfølge at det fremkommer av en slik dokumentasjon en oversikt over hva en student har studert og om studenten har bestått eksamen eller vært igjennom annen evaluering. Departementet deler synet til de høringsinstansene som påpeker at det er viktig at de ulike fagskoletilbyderne har lett tilgjengelig informasjon over fag- og læreplaner. Dette er noe de fleste tilbydere av fagskoleutdanning av egeninteresse bør ha lett tilgjengelig. Etter departementets vurdering bør det fremgå av tilbydernes system for kvalitetssikring hvordan informasjon om fag- og læreplaner er tilgjengelig for publikum. Departementet kan ikke se at det er behov for å regulere dette i loven, men vil vurdere om det er grunn til å ta inn bestemmelser om informasjon i forskrift.

Sentral styring

Flere høringsinstanser har uttrykt ønske om en sterkere sentral styring, enten ved opptak, utvikling av læreplaner og for sensorordninger. Loven er ment å favne en rekke ulike utdanninger. For å sikre fleksibilitet og en nødvendig faglig forankring, skal NOKUT uavhengig av fagområde vurdere om tilbyder har den nødvendige ekspertise og kompetanse. Dette gjelder også for sensorordningen. Fagskoleutdanning dekker mange ulike fagområder. I for eksempel utdanninger som bygger på yrkesrettede løp i videregående opplæring og fagbrev, vil NOKUTs forslag om krav til mastergrad for fagpersonalet være lite realistisk. Departementet vil ikke foreslå å formalisere slike krav i loven.

I forarbeidene til gjeldende lov skrev departementet at der hvor det er behov for felles standarder, er det fritt opp til bransjene selv og utdanningstilbyder i samarbeid å etablere slike. I Ot.prp. nr. 32 (2002–2003) står det:

> «Det finnes flere eksempler på at læreplaner som er fastsatt av departementet, blir foreldet på grunn av rask teknologisk utvikling, nye internasjonale krav etc. Utdanningstilbyder må dermed fravike utdaterte sentralt gitte læreplaner for å kunne tilby en utdanning som er av god nok kvalitet og tidsmessig oppdatert. Departementet mener at fagmiljøene som har den faglige kompetansen, også har best forutsetninger for å fastsette det faglige innholdet i utdanningene på en måte som ivaretar god kvalitet og de krav som settes av NOKUT for godkjenning.»

Sosial- og Helsedirektoratet ønsker nasjonale standarder for hva en utdannelse faktisk inneholder. Direktoratet har selv utviklet syv nasjonale planer for videreutdanning i helse- og sosialfag for personer med videregående opplæring. Dette kan danne mønster for søknad om fagskolegodkjenning. Direktoratet kan også fastsette slike krav i forbindelse med autorisasjon eller tilsettingskriterier.

Disiplinærsaker

Forum for fagskoler – Abelia og *NHO* kan ha rett i at det kan synes overflødig med en lovbestemmelse om at disiplinærsanksjoner skal være saklig begrunnet. Departementet ser det som en selvfølge at så er tilfellet. Det har samtidig ikke kommet forslag fra andre enn *Forum for fagskoler – Abelia* og *NHO* om å endre lovteksten i § 6. Departementet er av den oppfatning at § 6 om disiplinærsaker er tydelig, og vil derfor ikke foreslå endringer i denne bestemmelsen.

8.2.1 Korttittel

Lov om fagskoleutdanning har ingen offisiell korttittel. Etter at loven trådte i kraft har begrepet «fagskoleloven» ofte blitt benyttet, både av tilbydere, arbeidslivsorganisasjoner og av Kunnskapsdepartementet. Departementet foreslår derfor at korttittelen «fagskoleloven» gjøres til offisiell korttittel.

Det vises til lovforslaget tittel.

9 Overgangsbestemmelser

Departementet legger til grunn at tilbydere som i dag har godkjente fagskoleutdanningstilbud beholder godkjenningen ved endringen av gjeldende fagskolelov, men at tilbyder må tilpasse seg de nye kravene. For å gi tilbyderne rimelig tid til å innrette seg etter nye krav, foreslås det at Kongen gis hjemmel til å fastsette nærmere overgangsbestemmelser.

I kapitel 6 har departementet pekt på behovet for overgangsbestemmelser vedrørende tilskudd etter dagens lov. Ved fastsettelse av overgangsbestemmelser må departementet ta hensyn til ev. endringer i friskolelova (ny privatskolelov).

Det vises til lovforslaget.

10 Økonomiske og administrative konsekvenser

Økonomiske og administrative konsekvenser av lovforslagene vurderes i forhold til gjeldende lov om fagskoleutdanning.

Overgangsordningen, der tilbydere av fagskoleutdanning må ha NOKUT-godkjenning innen utgangen av undervisningsåret 2007–2008 (jf. kapittel 2), nærmer seg slutten. Man kan forvente en nedgang i antallet søknader om godkjenning av fagskoleutdanning, når søknadene kun gjelder nyetableringer. NOKUT hadde per 31. desember 2005 godkjent elleve fagskoleutdanninger. Ca. 580 søknader var under behandling. Per 31. desember 2006 var 468 fagskoleutdanninger godkjent. Ca. 200 søknader var under behandling. Det ser derfor ut til at NOKUT beveger seg inn i en normaltilstand med hensyn til godkjenning av fagskoleutdanning. NOKUT presiserer imidlertid at det fortsatt er stor usikkerhet om det fremtidige omfanget av søknader.

På kort sikt vil den foreslåtte åpningen for institusjonsgodkjenning innebære en mer omfattende behandling/vurdering hos NOKUT, og følgelig økte administrative kostnader. Tilsvarende vil aktuelle tilbydere kunne få økte administrative kostnader på kort sikt ved å søke om godkjenning som tilbyder. På lengre sikt er det forventet at reduksjonen av søknader om godkjenning av enkelttilbud vil føre til lavere økonomiske kostnader for alle parter.

Forslaget om at alle tilbydere av fagskoleutdanning skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring, kan føre til en mindre økning i administrative kostnader for NOKUT i forbindelse med godkjenningsprosessen. Kravet til omfanget av slikt system vil bli tilpasset omfanget av tilbyders virksomhet. Innføringen av system for kvalitetssikring vil medføre økte kostnader for de tilbydere som ikke allerede har et slikt system, men etter at systemer er innført vil det sannsynligvis føre til lavere administrative kostnader.

Eventuelle økte administrative kostnader forutsettes dekket innenfor gjeldende rammer.

Departementet viser for øvrig til kapittel 6.4.2 vedrørende 6A-skoler som blir godkjent som fagskoler.

11 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 1 Formål og virkeområde

Første ledd

Endringene i leddets ordlyd innebærer ingen realitetsendring, men en ajourføring. Lovens formål endres fra å etablere et system for offentlig godkjenning, til at sikre en offentlig godkjenning av høy kvalitet.

Annet ledd

Begrepet yrkesrettet presiseres og kobles tydelig til arbeidslivets behov.

Tredje til femte ledd

Det innføres en hovedregel om at loven gjelder institusjoner i Norge. Regelen vil ikke være til hinder for at deler av undervisningen ved norske institusjoner kan organiseres i utlandet. Det sentrale er at kvalitetssikringen av den virksomhet som norske institusjoner er ansvarlig for, skjer i Norge, og at NOKUT gis anledning til å øve kontroll.

Til § 2 Godkjenning

Første ledd

Bestemmelsen viderefører gjeldende regler om godkjenning. Endringen av paragrafens ordlyd er ikke ment å medføre noen realitetsendring, men tydeliggjør de krav som etter gjeldende rett blir stilt for å kunne få godkjent en fagskoleutdanning.

Annet ledd

Det åpnes for å godkjenne tilbyder av fagskoleutdanning som sådan. Nærmere vilkår for slik godkjenning kan fastsettes i forskrift.

Fjerde ledd

Utover kravet til at studentevalueringer alltid skal inngå i internt system for kvalitetssikring, vil kravene til slike interne systemer vil kunne variere etter hvor omfattende tilbyders virksomhet er, hvor mange utdanningstilbud tilbyder har, samt om det er en godkjent tilbyder, jf annet ledd.

Femte ledd

Det presiseres nå i lovteksten at det er NOKUT som kan trekke tilbake godkjenningen

Til § 3 Organisasjon og ledelse

Første ledd

Styrets ansvar for virksomheten gjelder ved både offentlige og private fagskoler. Det kreves ikke at tilbyder av fagskoleutdanning skal være organisert som et eget rettssubjekt. Kravene i fagskoleloven er minimumskrav og sammensetningen av styret må ellers være i samsvar med det rettsgrunnlaget skolen drives etter.

Femte ledd

Utover kravene til antall styrerepresentanter samt studenter og ansattes rett til å være representert når styret behandlet saker av betydning for fagskoleutdanningen, er styrets sammensetning ikke regulert i loven. Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om organisering, styring og ledelse, i tillegg til at det kan stilles krav om at andre, for eksempel representanter for næringslivet, skal ha møterett i styrende organer.

Sjette ledd

Departementet kan gi dispensasjon fra lov og aktuelle bestemmelser i forskrift i forbindelse med organisatoriske forsøk. Slike forsøk må være tidsavgrensede.

Til § 8. Statlig tilskudd til fagskoleutdanning

Tredje ledd

Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å fastsette nærmere bestemmelser om årsregnskap og tilsyn. Et viktig hensyn er blant annet å gi grunnlag for departementets kontroll med at kravet om at statstilskudd og egenbetaling skal

komme studentene til gode blir oppfylt, jf. § 9 annet ledd.

Til § 9. Om egenbetaling

Første ledd

Bestemmelsen skal bidra til større rettslig forutsigbarhet for studentene gjennom å regulere adgangen til å kreve egenbetaling.

Bestemmelsen slår fast at tilbydere som mottar statstilskudd må la tilskuddet fra staten samt studentenes egenbetaling komme studentene til gode.

Tredje ledd

Bestemmelsen gir departementet hjemmel til å fastsette utfyllende regler til første og annet ledd.

Til § 10 Beskyttelse av betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole – Registrering i Enhetsregisteret

Betegnelsene fagskole og fagskoleutdanning blir lovbeskyttet og kan kun brukes om utdanninger og tilbydere som er godkjent av NOKUT. Helt unntaksvis kan det gis dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å bli forvekslet med betegnelsene fagskole og fagskoleutdanning. Departementet kan forby bruk av navn og betegnelser som kan forveksles med fagskoleutdanning og fagskole. Det kan fastsettes forskrift om at den som bruker slike betegnelser kan straffes med bøter jf. straffeloven § 339.

Kunnskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag
til lov om endringer i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning

I

I lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning *(fagskoleloven)*

§ 1 skal lyde:

§ 1. Formål og virkeområde

Lovens formål er å sikre fagskoleutdanninger av høy kvalitet gjennom en offentlig godkjenningsordning. Loven skal bidra til at studenter ved fagskoleutdanninger får tilfredsstillende vilkår.

Loven gjelder for den som tilbyr fagskoleutdanning (tilbyder), *og som har fått godkjenning av fagskoleutdanningen etter § 2.* Med fagskoleutdanning menes yrkesrettede utdanninger som bygger på videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, og som har et omfang tilsvarende minimum et halvt studieår og maksimum to studieår. *Med yrkesrettet utdanning menes utdanning som gir kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere generelle opplæringstiltak.*

Loven gjelder for tilbydere av fagskoleutdanning med virksomhet i riket. Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen for så vidt ikke annet fastsettes av Kongen. Kongen kan fastsette særlige regler under hensyn til de stedlige forhold.

Loven gjelder ikke for virksomhet som utføres utenfor riket. Kongen kan bestemme at slik virksomhet likevel skal omfattes helt eller delvis av lovens bestemmelser.

Etter avtale med fremmed stat eller internasjonal organisasjon kan lovens virkeområde utvides eller innskrenkes på avgrensede saksområder.

§ 2 skal lyde:

§ 2. Godkjenning

En utdanning som faller inn under definisjonen i § 1 *og fyller øvrige vilkår fastsatt i eller i medhold av denne lov*, kan etter søknad godkjennes *som fagskoleutdanning.*

Tilbyder av utdanning som er godkjent som fagskoleutdanning, kan på bestemte vilkår få fullmakt til selv å opprette og legge ned fagskoleutdanninger innen avgrensede fagområder (godkjent tilbyder). Departementet kan gi forskrift om vilkår for godkjenning av tilbyder.

Godkjenning foretas av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT), jf. lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler kapittel 2.

Tilbydere som får godkjenning etter første eller annet ledd skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring. Studentevalueringer skal inngå i systemene for kvalitetssikring. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmelser om kvalitetssikring.

Dersom vilkårene for godkjenning ikke lenger er oppfylt, kan *NOKUT trekke tilbake godkjenningen*. Dersom godkjenning trekkes tilbake, har tilbyder ansvar for å sikre at studentene får gjennomført påbegynt utdanning på en tilfredsstillende måte.

Departementet gir forskrift om godkjenningsordningen og om rettigheter *og plikter som følger av godkjenning.*

§ 3 skal lyde:

§ 3. Organisasjon og ledelse

Fagskoler skal ha et styre med minst fem medlemmer som øverste ansvarlige styringsorgan.

Styret er ansvarlig for at studentene får den utdanning som er forutsatt som grunnlag for godkjenningen, at alle vilkår for eventuelle *statlige* tilskudd overholdes og at virksomheten for øvrig drives i samsvar med *gjeldende* lover og regler. Styret er ansvarlig for at de opplysninger som blir gitt godkjenningsorganet og utdanningssøkende, er korrekte og fullstendige.

Tilbyder skal ha en administrativ og faglig ledelse som skal stå for den daglige driften av utdanningen innenfor de retningslinjer og pålegg styret har gitt. Den administrative og faglige ledelse ansettes av styret.

Studenter og ansatte skal ha representanter med møte-, tale- og forslagsrett i alle tilfeller der styret behandler saker av betydning for gjennom-

føringen av godkjent fagskoleutdanning. Studentrepresentantene og ansatterepresentantene velges av og blant studentene og de ansatte.

Departementet kan gi forskrifter om organisering, styring og ledelse av fagskoleutdanning, herunder bestemmelser om representasjon i styrende organer.

Departementet kan vedta at det kan gjøres unntak fra loven og forskriftene til loven i forbindelse med tidsavgrensede organisatoriske forsøk.

§ 8 skal lyde:

§ 8. *Statlig* tilskudd til fagskoleutdanning

Det kan gis *statlig* tilskudd til tilbydere av fagskoleutdanning som er godkjent etter denne loven.

Departementet fører tilsyn med tilbydere av fagskoleutdanning som mottar statlig tilskudd.

Departementet kan gi forskrift om nærmere regler for statlig tilskudd til fagskoleutdanning, årsregnskap og tilsyn.

§ 9 skal lyde:

§ 9. *Egenbetaling*

Tilbydere av fagskoleutdanning kan bare kreve egenbetaling fra studenter i den grad det ikke ved tildeling av statstilskudd er forutsatt at utdanningen skal være gratis.

Tilbydere av fagskoleutdanning skal la statstilskudd og egenbetaling fra studentene komme studentene til gode.

Departementet kan gi forskrift om tilbyderes adgang til å ta egenbetaling fra studenter og om adgangen til å kreve inn andre utgifter knyttet til studiene.

Ny § 10 skal lyde:

§ 10. Beskyttelse av betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole – registrering i Enhetsregisteret

Betegnelsene fagskoleutdanning og fagskole kan bare benyttes om utdanninger og tilbydere som har godkjenning etter denne lov.

Departementet kan, ved forskrift eller enkeltvedtak, forby bruk av betegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av å ha slik godkjenning, eller som er egnet til å forveksles med en betegnelse nevnt i første ledd.

Departementet kan etter søknad gi dispensasjon for etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelsene nevnt i første ledd.

Tilbydere av godkjent fagskoleutdanning som ikke helt ut er eid av staten, fylkeskommune eller kommune, skal være registrert i Enhetsregisteret, jf. lov 3. juni 1994 nr. 15 om Enhetsregisteret.

Nåværende § 9 blir ny § 11.

II

1. Loven gjelder fra det tidspunkt Kongen bestemmer.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsbestemmelser.

MILJØMERKET
241 379
Trykksak

Grafisk produksjon: PDC Tangen a.s